

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı

Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dalı

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPORUN ORTAOKULLARDA BULUNAN
ZİHİNSEL ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN SOSYALLEŞMELERİNE
ETKİSİ**

Muhammed Ömer ERTUTAR

Yüksek Lisans Tezi

Van,2019

BEDEN EĞİTİMİ VE SPORUN ORTAOKULLARDA BULUNAN ZİHİNSEL
ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN SOSYALLEŞMELERİNE ETKİSİ

Muhammed Ömer ERTUTAR

Danışman

Prof. Dr. Abuzer TAŞ

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı

Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Van,2019

KABUL VE ONAY

Muhammed Ömer ERTUTAR tarafından hazırlanan “Beden Eğitimi ve Sporun ortaokullarda bulunan zihinsel engelli öğrencilerinin sosyalleşmelerine etkisi” başlıklı bu çalışma, 13.06.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans bitirme tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Abuzer TAŞ (Başkan-Danışman)

Dr. Öğretim Üyesi Muzaffer SELÇUK (Jüri Üyesi)

Dr. Öğretim Üyesi Gökhan GENCER (Jüri Üyesi)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

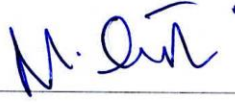
Doç. Dr. Fuat TANHAN

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Yüzüncü Yıl Üniversitesi yerleşkesinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun ..... Yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Muhammed Ömer ERTUTAR

TEŞEKKÜR

Çalışmanın bu seviyeye gelmesinde öneri ve katkılarıyla yardımcı olan her türlü gayretlerini ve teşviklerini esirgemeyen danışmanım Sayın Prof. Dr.Abuzer TAŞ'a, manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen çok değerli hocam sayın Dr. Öğrt. Üyesi Muzaffer SELÇUK'a, ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda görev yapan çok değerli hocalarıma, tez yazım aşamasında desteğini hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen Öğr. Gör. Serdar ŞAHİN hocama, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinden Uğur ÖNTÜRK, Mehmet ALTUNDAĞ ve Adil ÇİVİK hocalarıma, Öğr. Gör. Salih ÖNER' e ve Arş. Gör. Mücahit SARİKAYA' ya, tez yazım aşamasında bütün sıkıntılara rağmen daima yanımda olan çok değerli eşim Duygu ERTUTAR' a, Çeşitli okullarda bulunan Özel Eğitim Öğretmenlerine ve Okul müdürüm Huzeyf GÜNGÖR' e desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum.

ÖZET

ERTUTAR Ö.*Beden Eğitimi ve Sporun Orta Okullarda Bulunan Zihinsel Engelli Öğrencilerin Sosyalleşmesine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Van, 2019.

Bu araştırmanın amacı, Beden Eğitimi ve Sporun ortaokullarda bulunan zihinsel engelli öğrencilerin sosyalleşmelerine etkisini araştırmaktır.

Bu çalışmanın örneklemini Türkiye Cumhuriyeti Van ilindeki Milli Eğitim'e bağlı ortaokullarda bulunan Özel Eğitim sınıflarında yer alan 41 tane 5. sınıf zihinsel engelli öğrencilerdir. Bu zihinsel engelli öğrenciler ilkokulda (1-4 sınıf) Beden Eğitimi ve spor dersini rehber öğretmenlerinden almaktadır. Ortaokulda (5-8 sınıf) ise Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri tarafından almaktadır. 4. sınıftan 5. sınıfa geçen öğrencilere 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılının 1. dönem başlangıcında bu öğrencilerin sosyal düzeyleri öğretmen gözlem formu yöntemiyle belirlenmiştir. 4 aylık (1 Eğitim-Öğretim dönemi) beden eğitimi ve spor dersi verildikten sonra aynı öğrencilere aynı dönemin sonunda aynı anket uygulanmıştır ve iki durum arasında ki farka bakılmıştır. Toplamda 25 adet anket öntest-sontest yöntemiyle 25(kız-erkek) farklı öğrenciye uygulanmıştır. Anketler öğrencilerin sınıf öğretmenlerine dağıtılmış, öğrencilerin kendileri bu anket sorularına yanıt veremeyeceğinden dolayı öğretmenlerin kendileri değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmanın verileri; Demirdag (2010) tarafından geliştirilen anket tarafımızca Öğretmen gözlem formuna dönüştürülmüştür ve 31 sorudan oluşan Öğretmen Gözlem Formu aracılığıyla öğretmenlerle yüz yüze görüşülerek bilgiler toplanmıştır. Öğretmen gözlem formu ön test ve son test olmak öğrencilere uygulanmıştır. Ön Test 24/09/2018 tarihinde, Son Test ise 20/01/2019 tarihinde uygulanmıştır.

Anket sonucunda elde edilen veriler, Paired sample "t" testi ve SPSS 17 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin aritmetik ortalama (X), standart sapmaları (SS) hesaplanarak, farklılıklar yüzde ve frekans dağılımları üzerinden yorumlanmıştır. Yanılma düzeyi $p < 0.05$ olarak alınmıştır.

Sporun sosyalleşme üzerinde etkisi göz önüne alındığında, spor ve sportif etkinliklerin zihinsel engelli bireylerin de sosyalleşmelerinde faydalı olabileceği araştırmamızda açıkça görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel engelli, Sosyalleşme, Spor

ABSTRACT

ERTUTAR, Ö. *The effect of physical education and sports on the socialization of the mentally disabled in secondary school.* Master Thesis, Van, 2019.

The aim of this study is to search the effect of physical education and sports on the socialization of the mentally disabled in secondary school. The 5th grade 41 mentally disabled students in special education classes which are under the control of national Education of Turkish Republic are sample of this study.

The mentally disabled students have physical education and sports lessons under the supervision of the form tutor in primary school from 1st to 4th grades. As for these secondary school (from 5th to 8th grades) they have these lessons under the supervision of physical education and sports teachers. The social level of students who have started 5th grade has been assessed by a questionnaire at the beginning of the 1st term of 2018-2019 educational year. After 4 months training in physical education and sports classes the same questionnaires have been applied to 25 students (boys and girls) 2 times as preliminary and final test. As the students themselves were not in a position to answer the questions, the questionnaires have been handed to the class mentor teachers and three teachers have been evaluated.

The data of this search have been obtained via the questionnaire developed by Demirbağ (2010) which consists and transformed into teacher observation form by us of 31 questions with face to face interview. The questionnaire has been applied to students twice as preliminary and final test. The preliminary test has been applied on 24th of September, 2018 and January, 2019. The data so obtained as results of the questionnaire have been analyzed utilizing SPSS 17 package program. The arithmetic mean and the standard deviations of the data have been calculated and the differences have been interpreted by taking percentage and frequency distributions into considerations. Bias level has been accepted as $p < 0.05$.

When the effect of sports on socialization is taken into consideration, in our study it is clearly seen that these sports and sportive activities may be useful in socialization of mentally disabled individuals

KeyWords: Mentally disabled, socialization, sports.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	ii
BİLDİRİM.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xi
1. BÖLÜM:GİRİŞ.....	1
1.1. Amaç ve Varsayım.....	4
1.2. Problem.....	5
1.3. Alt Problemler.....	5
1.4. Sınırlılıklar.....	5
2. BÖLÜM:GENEL BİLGİLER.....	6
2.1. Beden Eğitimi	6
2.2. Spor	8
2.3. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni.....	10
2.4. Araştırmanın Önemi	11
2.5. Sosyalleşme	12
2.6. Engellilik Kavramı	13
2.7. Öğrenme Yetersizliği.....	15
2.7.1. Beyin hasarı.....	17
2.7.2. Kalıtsal durumlar.....	17
2.7.3. Nörolojik fonksiyonlardaki yetersizlik, eksiklik.....	17
2.7.4. Biyokimyasal yetersizlik	18
2.7.5. Çevresel faktörler.....	18
2.8. Zihinsel Engelli öğrenciler	18
2.8.1. Hafif düzey.....	19
2.8.2. Orta düzey	19
2.8.3. Ağır düzey.....	19
2.9. Zihinsel Engelliler Eğitimi	20
2.10. Engelli Kişilerin Eğitimindeki Amaçlar.....	21

2.11. Özel Eğitim Öğretmeni	22
2.12. Özel Eğitim Öğretmenlerinin görevleri.....	23
2.13. Zihin Engelli ÇocuklarınAileleri	24
2.14. Zihinsel Engelli Çocuklar İçin Oyun ve Sporun Önemi.....	25
2.15. Engelli bireyler için geliştirilmiş özel Beden Eğitimi modelleri	27
2.15.1. Etkin program	27
2.15.2. Başarı esaslı Program.....	27
2.15.3. Oyun Programı.....	28
2.15.4. Beden Eğitiminde Fırsat Programı	28
2.15.5. Özel Olimpiyatlar Spor Beceri Rehberi	28
3. BÖLÜM:GEREÇ VEYÖNTEM	30
3.1. Evren	30
3.2. Örneklem.....	30
3.3. Araştırma Tekniği	31
4. BÖLÜM:BULGULAR	32
5.BÖLÜM: TARTIŞMA.....	35
6.BÖLÜM:SONUÇ VE ÖNERİLER.....	40
KAYNAKLAR	42
EKLER	48
EK 1. Öğretmen Gözlem Formu.....	48
EK 2. Okul İzin Belgesi	49

SİMGELER VE KISALTMALAR

TC: Türkiye Cumhuriyeti

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

BEP: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

WHO: Dünya Sağlık Örgütü. (World Health Organization)

NJCLD: Ulusal Öğrenme Problemleri Birleşik Komitesi. (National Joint Committee on Learning Disabilities)

MSS: Merkezi Sinir Sistemi

AAMD: Amerikan Zeka Geriliği Birliği. (American Association on Mental Deficiency)

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

IQ: Zeka Katsayısı- Derecesi. (Intelligence Quotient)

SS: Standart Sapma

X: ortalama

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Beden Eğitimi ve Spor, bir çeşit fiziksel etkinlikler bütünü olmasının yanında bireylere, kişisel topluma aidat hissi ve toplum grup üyeliği hissi kazandırmasıyla kişilerin toplulaşmasına katkıda bulunur. Bu durumda beden eğitimi ve spor birçok sosyal değerin oluşmasına ve bu değerlerin sürekli hale gelmesinde payı oldukça büyüktür. Beden eğitimi ve spor bu katkıyı bir çok farklı yöntemle sağlayabilir. Spor terimi içinde insanların bir birilerini anlatabilecekleri bir alanın bulunması asgari tutarda bu çeşit aktivitelere destek vererek bir toplumsallaşma sürecinde bulunmaları ruhsal açıdan gelişmelerine katkıda bulunmaktadır. Sosyalleşme-toplulaşma hem kişi hem de sosyal çevre bakımından farklı bir önemi arz eder.Kültürün kuşaktan kuşağa geçişini toplum açısından sağlarken, birey açısından ise teşkilatlanmış bir sosyal yaşam içinde var olan yasa ve kurallara uymasına katkıda bulunur. Bundan dolayı sosyalleşme,kişinin şahsiyet ve kişilik algısını meydana getiren esas faktörlerin biri olmuştur (Öztürk,2014).

Birey kendisini ifade etmede hareket kabiliyetini kullanmaya başladığı zaman bedensel etkinlikler başlar ve aynı aktiviteleri hayatının sonuna kadar devam ettirir. Bireylerin eğitimleri oyun ile başladığı farz edildiğinde kişilerin spora yönelmesi ve doğru yönlendirilmesi, bireyin hem kendi açısından sağlıklı bir hayat sürdürebilmesi hem de bireylerin topluma entegre edilip uyumlu bir şekilde yaşamasına katkıda bulunması açısından oldukça önemlidir (Balyan ve Kiremitçi, 2012).

Beden Eğitimi ve Spor; bireylerin tüm vücut sistemlerinin büyüüp gelişmesini sağlayan ve bunların hayatta etkili bir biçimde kullanmaya yönelik temel bilgi, alışkanlık ve tavır edinmesi için yön veren çok önemli bir eğitimin aşamasıdır. Beden eğitimi ve spor aktiviteleri yalnızca psiko-motor alana yönelik olmayan bireyi duyuşsal, bilişsel ve sosyal olarak da geliştirebilen etkinlik zincirlerinden meydana getirir(Balyan ve Kiremitçi, 2012).

Ruhsal gelişim sürecinde bireylerin başarı faktörünü elde etme istekleri bireyin öz güvenini elde etmesi veya bunu yinelemesi bakımından önem arz etmektedir. Bu süreçte bireyin kendisini başarılı olarak kabul etmesinin en basit yollarından bir tanesi de spor ve fiziksel aktivitelere katılabilmesidir. Beden Eğitimi ve Sporun yalnız bir çeşit bedensel etkinlikler bütünü olarak düşünülmemesi, bununla beraber kişinin toplumsal ve duygusal olarak ta gelişim göstermesi için oldukça önemli olduğu duygusal ve toplumsal bir iş olduğu akıllardan çıkarılmamalıdır. Beden eğitimi, spor ve oyun vasıtasıyla bireyler , toplum ile ve sosyal dünya ile tanışmaktadır (Çelik ve Şahin, 2013).

Bireylerin toplumsal ilişkiler kurarak öğrenme sürecine girmesi ise sosyalleşme olarak tanımlanabilir. Sosyalleşme denen durumun meydana gelebilmesi için insanların birbiri ile etkileşimi sonucunda oluşmuş olan psiko-sosyal öğrenmenin de oluşması gerekli olmaktadır. Kişi etkileşim sürecinde toplumsal yaşamın dokusuna nüfuz etmeyi etkin şekilde öğrenir. Meydana gelen bu öğrenmelerin gerçekleştiği alanlardan bir tanesi de beden eğitimi ve spor alanlarıdır. Beden eğitimi ve spor, teknolojik rahatlıklar dan oluşup ortaya çıkan monotonluk ve hareketsizliği bir seçenek, birey vücudunun limitlerini zorlayan bir etkinlik türü ile “kişinin toplumsal kültürle bütünleşip kaynaşması ve içinde var olduğu topluma uyum sağlamasına imkan veren bir mekanizmadır”. Son zamanlarda Beden eğitiminin toplumsal hayatta önemi ve yeri git gide artmıştır. Bu bilim dalı insanlar tarafından seçilen bir meslek haline gelmiştir. Bundan dolayı, Beden eğitiminin sosyal hayattaki yerinin bilinmesini mecburi hale getirmiştir (Özdiç, 2005).

Toplumda bazı özel bireylerde bulunmaktadır. Bu bireyler kendi yaşlarına göre öğrenebilme yetenekleri biraz daha yavaştır ve bu bireyler 'engelli bulunan birey' olarak tanımlanmaktadır. Beden eğitimi ve sporun engelli bireylerin yaşamındaki yeri oldukça önemlidir. Beden Eğitimi ve spor vasıtasıyla engelli bireyler çevrelerindeki kişilerle ilişkileri düzenlenir, bir biriyle paylaşma özveri duyguları daha gelişmiş ve kendilerine olan güvenleri artmış olacaktır (Sonuç, 2012). Engelli bireylerle ilgili kavram konusunda Türkçede olduğu gibi birçok dilde hemen hemen aynı anlama gelen birden fazla sözcük bulunmaktadır. Mesela Türkçede genel anlamda sakat,

özürlü ve engelli sözcükleri kendi içlerinde anlamsal olarak farklılıklar olmasına rağmen eşit anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır (Öztürk, 2014).

Bu engelli bireyler arasında Zihinsel engelli olarak tabir edilen bu bireyler sosyalleşme açısından topluma uyum gösterme konusunda yetersizlik yaşamaktadırlar. Bu yetersizlikler bireyi topluma uyumunu zorlaştırmakta ve gerekli olan eğitsel ve psikolojik önlemler alınmadığı takdirde ise bu yetersizlikleri ileriki dönemlerde kazanması imkansız hale gelebilmektedir. Engelli bireylerin dağılımına bakıldığında " Zihinsel engelli" bireylerin yoğunluğu göze çarpmaktadır. Buna karşın bu bireyler toplum tarafından yeteri kadar bilinmemektedir. Bu zihinsel engelli çocuklara ilişkin bazı önyargıyı ve inançlar bulunmaktadır. Bu inançların başında zihinsel engelli bireyler için hiçbir şeyin yapılamayacağı veya yapılacak olan çalışmaların bir işe yaramayacağı inancıdır (Öztürk, 2014).

Zihinsel engelli bireylerin sadece yüzde 85'i eğitilebilir düzeydedir. Gelişimsel olarak normal zeka düzeylerine sahip olan çocuklardan farklılık göstermeyebilir ve tespit edilmeleri okul çağına geldikleri zaman akademik çalışmalardaki güçlükleri sonunda yapılabilmektedir. Akranlarına göre daha ileri yaşlarda olmakta birlikte 3. ve 4 sınıf (ilkokul) düzeyindeki beceri ve bilgiyi kazanabilirler. Nitekim öğretilebilir zihinsel olarak engeli bulunan bireylere yönelik bu konulara özel eğitim programları ağırlık vermektedir. Zihinsel Engelli bireyler bağımsız olarak hareket etme konusunda zorluk çekerler bununla beraber geç ve zor arkadaşlık ilişkileri kurarlar. Bu bireyler kendilerinden küçük yaştaki bireylerle arkadaşlık kurarlar ve arkadaşlıkları çok kısa sürer. Sosyal ilişkilerini kararlılık veya kararsızlık, inatçı olma gibi bir takım tutum ve davranışlar sergileyerek ikili ilişkilerini sarsabilir. Bu öğrencilerin grup içi etkinliklerinde liderlik vasıfları söz konusu değilken daha çok başkalarına uyma, başkalarını taklit etme eğilimindedirler (Öztürk, 2014).

Kişilerin toplumsallaşmasının küçük yaşlarda başlamış olması, bir çeşit fiziksel aktivitelerin de küçüklük ve yetişkinlik yıllarında alışkanlık olarak meydana gelme gereksinimi beden eğitimi ile toplumsallaşmayı eşit zamanlarda beraber ele almayı lüzumlu kılmaktadır. Fiziksel etkinlikler, sosyalleştirme konusunda bireylere yardımcı olan ve bireyleri toplumla kaynaştırma konusunda en önemli faktörler arasında yer almaktadır (Kaplan ve Çetinkaya, 2014).

Spor özünde; disiplin,sistem, başarı ve hedef kombinasyonudur (Yalçın ve Balcı, 2013) Fiziksel etkinliklerin bedensel ve zihinsel yapıya sağlamış olduğu katkıdan ziyade, disipline olmak , bir birine güven, karşılıklı rekabet ve beraber arkadaşlık duygularını canlandırarak bireye toplumsal rolü de kazandırır. Spor ve fiziksel etkinlikler zihinsel ve bedensel engelli kişiler için toplumsal rolün evrensel dilidir.Beden eğitimi ve spor eğitim bir faaliyeti olarak kabul edilir. Ortak gayeleri anlatabilme gücünü, takdir ve tebrik edebilme hissini meydana çıkarabilmektedir. Dolayısıyla, beden eğitimi ve fiziksel etkinlikler, karşılıklı anlayış ve sorumluluk hissiyatını ve aynı zamanda birlikte çalışırken tertip ve düzen kurma yeteneğini de geliştirir (Ergun,2003).

Sonuç olarak; insan yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelen beden eğitimi ve spor, insanların yaşamları boyunca, mutlu, huzurlu,başarılı olmasında sağlıklı ve moral- motivasyonunun yüksek tutulmasında aktif bir role sahiptir. Beden eğitimi ve spor,bireyin toplumda yalnızlığını, toplum tarafından izole edilmesinden ve sorumsuzca hareket etmesini önlemede bir etkin unsurdur. Bireyler,beden eğitimi ve spor aracılığıyla aynı amaçlara yönelmeye, beraber hareket etme duygusunu yaşamaya başlarlar. Bu durum , toplumda bireyler birlik beraberlik ve aynı hedefleri ortaya çıkarır ve böyle bir oluşuma sahip olan toplumların çözümleri ve yıkılmalarını zorlaştırır (Ramazanoğlu ve diğerleri, 2005).

1.1. Amaç ve Varsayım

Bu çalışmanın amacı, Van ilindeki MEB'e bağlı ortaokullarda, 5. Sınıf öğrencilerinin haftada 2 saat uygulanan Beden eğitimi ve spor derslerine katılan zihinsel engelli çocukların sosyalleşme düzeyindeki değişiklikleri belirlemektir.

1.2.Problem

Bu çalışmanın problemi beden eğitimi ve sporun ortaokullarda bulunan zihinsel engelli öğrencilerin sosyalleşmelerine etkisidir.

1.3.Alt Problemler

Beden Eğitimi ve spor dersi alan zihinsel engelli öğrencilerin sınıf öğretmenlerinin sporun bireylerin toplulaşması üzerine etkisi konusunda düşünceleri ne yöndedir?

Beden Eğitimi ve spor dersi alan zihinsel engelli çocukların sınıf öğretmenlerinin sporun çocukları üzerindeki genel etkileri konusunda düşünceleri ne yöndedir?

Beden Eğitimi ve spor dersi alan zihinsel engelli çocukların bulunduğu sınıfların öğretmenlerinin, bireylerin farklı fiziksel etkinlikler içerisinde olmaları bireylerin iletişim kurma ve olumlu davranışlar elde etmelerinde ki etkisi hususunda düşünceleri ne yöndedir.

1.4.Sınırlılıklar

Bu araştırma Van il merkezinde Milli Eğitime bağlı ortaokullarda bulunan özel eğitimi sınıfındaki 5. sınıf 25 (kız-erkek) zihinsel engelli çocuklar ile sınırlandırılacaktır. Araştırmaya dahil edilen bireylerin zeka değerleri, epilepsi seviyeleri ve diğer sağlık seviyeleri benzer olarak kabul edilmiştir.

2. BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

2.1. Beden Eğitimi

Milli Eğitim temel ilkelerine uygun olarak bireyleri hem fikren hem ruhen hem de bedenen olgunlaştıran, geliştiren, en az yorgunluğa karşın en fazla verim sağlayan, oyun ve bir çok bedensel faaliyetleri içinde barındıran ilim ve bedensel aktivitelerin planlı-programlı bir gelişme doğrultusunda hayat alışkanlığına dönüştürülmesidir. Başka bir ifadeyle Beden Eğitimi ve spor, bireyin fiziksel aktiviteler vasıtasıyla, bilişsel sinir-kas ve toplumsal alanda gelişimine katkıda bulunan bir süreci ifade eder (Öztürk, 2014).

Oyun, toplu halde iş yapmayı, arkadaşlık duygusunu, saygılı olma, dürüstlük, kurallara uyma ve liderlik yapma gibi bir takım özellikleri ortaya çıkarır ve bunları geliştirir. Oyun hür bir bireyin özgür bir davranışdır. Birey oyun içinde, baskılardan uzak,özü ne ise odur (Güneş, 2003).

Milli Eğitim Temel Kanunu içerisinde yer alan , Türk Milli Eğitiminin esas ilkelerini benimseyen ve bunu düzenleyen ikinci maddesinde tüm Türk halkı bireylerini; fizikken, aklen, ahlaken ve duygusal olarak sağlıklı, dengeli bir şekil de gelişmiş bir karaktere, düzgün kişiliğe , bilimsel ve özgür gücü, ufku geniş düşünce yapısına sahip, insan hak ve hürriyetlerine saygı duyan, kişilik ve müteşebbisliğe önemseyen, toplumsal hayata karşı sorumluluktan kaçmayan; yaratıcı,yapıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek olarak tanımlamıştır (Milli Eğitim Temel Kanunu,1973, madde2). Toplumsal açıdan istenen ve beklenen davranışları kazanan bireylerin yetiştirip geliştirilmesinde şüphesiz ki eğitim önemli bir konuma sahiptir. Kişileri zihinsel, bedensel,bilişsel ve sosyal hatlarıyla yetiştirmek ve geliştirmek çağdaş eğitim sisteminin temel ilkeleri arasındadır (Işıkgöz, 2015).

Millî Eğitimin temel kanununda yer alan ikinci madde de;belirtilen Türk Millî Eğitiminin amaçları baz alınarak Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 19.06.2013 tarih ve 56 sayılı kararı ile 2013–2014 Öğretim Yılından başlayarak uygulanmak üzere

Ortaokul Beden Eğitimi ve Spor Dersi (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) Öğretim Programı olarak kabul görmüştür. Bu programın amacı; bireylerin hayatları boyunca kendi işlerinde veya aktivitelerinde kullanmış olacakları hareket becerileri, öz yönetim ve denetim, sağlıklı yaşam, düşünme ve toplumsal yeteneklerini geliştirmek, bir sonraki eğitim seviyesine hazırlanmaları olarak belirlenmiştir (Işıkgöz, 2015).

Eğitim-Öğretim programlarında okul öncesi çağlardan başlayıp ortaöğretimin sonuna kadar bu zaman diliminde, Beden eğitimi ve spora katılımın, bireylerin duygusal, bedensel, toplumsal ve zihinsel özelliklerini geliştirme hususunda önemli bir etkisinin olduğu, zaman diliminde öncelikle Beden eğitimi ve spor dersinden beklenen, bireylere hareket özelliklerini oluşturma, geliştirmede, sağlıklı ve aktif yaşam alışkanlıkları edindirmede destekleyici ve yol gösteren rehber olması, bireylerin , beden eğitimi ve sporun bu yol ile özyönetim, düşünme ve toplumsal yetenekleri de geliştirebilmeleri olarak vurgulanmıştır. Çünkü duyuşsal, zihinsel ve toplumsal bakımdan dengeli,sağlık açısından iyi bir gelişim, fiziksel etkinliklerin başta gelen amaçları arasındadır. Bu amaçların meydana gelebilmesi aşamasında vücut ve zihin yapısının eğitilip geliştirilmesinde oldukça ciddi araç, hareket özelliğinin tüm çeşitleri ve ilkelerini kapsayan Beden eğitimi ve spor eğitimidir. Beden eğitimi ve spor etkinlikleri, eğitim sisteminin tamamlayıcı bir parçası olup, bedensel,duygusal ve ruhsal sosyal yönden becerileri gelişmiş sağlıklı insanların geliştirilmesinde önemli bir unsurdur. Şüphesiz kişilerin ruhsal ve bedensel açıdan sıhhatli ve mutlu olması, sosyal kalkınmanın da başta gelen şartlarındanıdır. Ortaokul ikinci kademedeki ilköğretimin amaçlarından biri, kişilere yetenekleri doğrultusunda esas bilgi, tutum, yetenek ve alışkanlıklar edindirerek sosyal kesimle sağlıklı , dengeli ve toplumla uyumlu bireyler yetiştirmektir (Işıkgöz, 2015).

İlköğretimde uygulanmış olan Beden eğitimi ve spor ders etkinlikleri özellikle, bireylerin olumlu davranışlar kazanmalarını sağlamak, bireylerin motor beceri ve yetenek ve kabiliyetlerini geliştirmek, sporu alışkanlık olarak hayatlarının bir parçası halinde devam ettirmeleri ve sağlıklı kalabilmelerini elde etme açısından oldukça önemlidir (Taşmektepligil ve diğerleri, 2006).Beden eğitimi kişinin ihtiyaçlarına dayanmaktadır. Bedensel etkinlikler en temel ihtiyaçlar arasında kabul edilir, hayat için gereklidir (Kuter, 2012).

Bir uygulama dersi olarak kabul edilen beden eğitimi, “ortaya çıktığı zamanlarda, birikimler ve temel değerler doğrultusunda bireylerin devinimlerinde duygusal, yapısal, uyumlarını ve sosyal dengelerini sağlayan en önemli etkidir. Zihinsel bedensel ve toplumsal gelişmenin iyi, güzel, olumlu doğrultuda olmasını sağlar. Çevreye uygun davranış özelliklerimizi ve tüm iç güdülerimizi düzenler” Beden Eğitimi salt psiko-motor becerilerin gelişmesini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda duygusal fiziksel, toplumsal ve bilişsel, gelişmeyi de destekleyip sağlar. Eğitim bütünlüğünde, toplumu ve bireyi eğitip yetiştirmede Beden Eğitimi araç olarak kullanılıp amaç olarak da uygulanmaktadır. Beden Eğitimi ruhsal ve bedensel sağlığımızı doğrudan etkiler. Zihnen daha dinç, bilinçli ve disiplinli olmamızı destekler. Bedensel ve zihinsel olarak daha dayanıklı güçlü ve kuvvetli, becerili, iş verimi daha yüksek, üretken ve yaratıcı olmamızı destekler. Sosyal olarak yasalara ve kurallara uyan, yanındakilere ve karşısında durana saygı duyan, güzelliğin yanında olan ve bunu alkışlayan, başarısızlık karşısında araştıran bilinçli bir toplumun oluşmasında etkilidir. Bireylerin içinde bulunan saldırganlık duygusunun ve geçimsizlik hissini törpülenmesi ya da bireylerin günlük hayatlarındaki sıradanlığın vermiş olduğu gerginliğin giderilmesi Beden Eğitimi etkinlikleri ile gerçekleşir (Hergüner ve diğerleri, 2002).

2.2.Spor

Spor, temelinde oyun ve haz kavramlarını bulundurur ve bir teoriye göre Spor; Sistem, program, organizasyon, rekor kelimelerinin ilk harfleriyle meydana gelmiştir. bireyin evrim geçirip değişmesinden sonra, bireyin yaşamında, farklı şekiller içerisinde var olmuştur. Spor genel anlamda, saptanmış bir çeşit kurallara göre, ferdiya da takım halinde uygulanan müsabakalarda ya da eğlenme amacı taşıyan toplumsal faaliyetler ve fiziksel aktiviteler diye tanımlanmaktadır (<https://www.sporbilimlerihaber.com/spor-nedir/>).

Spor, bir çok değerlerin oluşmasına büyük önem verilen ve bu değerlerin sürekli hale gelmesine katkıda bulunur. Spor insanların kendilerini ifade edebilecek bir kavram olarak bir bölümün var olması hiç yoktan bu tür aktivitelerin meydana gelmesi için destekleyerek bir toplumsallaşma aşaması içerisinde bulunmaları psiko-sosyal açıdan gelişimlere destekte bulunmaktadır. Toplumsallaşma birey ve toplum açısından oldukça

farklı bir önem taşır, toplum açısından kültürün jenerasyon haline gelmesi ve kişinin, teşkilatlanmış bir toplumsal yaşam alanı dahilinde belirlenmiş kurullara uymasına neden olur. Bundan dolayı toplumsallaşma bireyin kişiliğini ve benlik olgusunu oluşturan temel etkenlerden biri olarak kabul edilir (Küçük, Koç, 2004).

Spor, bir yaşamın biçimi aynı zamanda temelde kişilerin hayatına hizmet etmesi beklenir. Bu aşamada spor ve bedensel etkinliklerle alakalı tüm çalışmalar, kişilerin hem zihinsel hem bedensel hem de toplumsal olarak şekil oluşturulmasıyla varlığını devam ettirir. Fakat toplumsal çevrede spora katılımın şekli, spor aşkı ve bunun düzeyi sadece bireylerin yeteneklerine veya ilgilerine bağlı değildir. Kısacası spor becerileri ve yetenek olgusu, kendi kendine meydana gelmesi beklenmez. Spor bilhassa, sosyal alandaki bireylerin ilişkileri aracılığıyla gelişir, değişir ve tekrardan biçimlenir. Bu bağlamda birey spor dünyasının tanınmasını sağlayan ilk mercii olan ailenin, bireyin spora olan ilgisini, duyarlılığını,etkinliklere katılıp katılmayacağını ve bu etkinliklere katılıyorsa ne aşamada katılacağını belirlemede etkilidir. Küçük yaştan itibaren, bireyde ailenin desteği ve etkisiyle meydana gelen spora olumlu ilgi, daha sonra ki zamanlarda yetişkinler kendi yaş grupları ve öğretmenler aracılığıyla pekiştirildiği zaman, spor doğal yaşamın çok önemli bir kısmı haline gelmesi kaçınılmaz olacaktır (Aydoğan ve ark., 2015).

Spor kavramı, sınırlarının belli hatlarla çizilip belirlenen bir kalıbın içine sokulabilecek kadar sığ bir konu değildir. Beden eğitimi ve spor çoğu kişiye imkanları yetenekleri ve ihtiyaçları doğrultusunda farklı tatlar verebilmektedir. Kişinin motivasyonu çeşitli spor dallarına yönelmesine etki etmektedir. Bazı insanlar aşırı kilolardan kurtulmak maksadıyla sporla ilgilenirken bazı insanlar da yaşamdan tat almak için spor ile ilgilenmektedir. Hemen hemen tüm spor dalları fiziksel olarak uygulanan bir etkinliktir ve belirlenen hareket bütünlüğünden meydana gelmektedir. Spor nedir ? Beden eğitimi ve spor etkinliklerini uygulamak için bireysel veya bir takım ile uygulanan daha önceden belirlenen kurallar içerisinde yenmek, geçmek ve başarı elde etmek için uygulanan sistemli hareketlerin tümüne denir (Demirbağ, 2010).

Spor kişinin tabiatla ilk defa ya da sosyal kesimle iş bölümüne içerisinde ileri seviyede ilişkilerinin bir benzetim modeli olarak, doğayla mücadele esnasında kazanılan fiziksel, yetenek ve geliştirilen yöntem-teknikleri, sonuç bakımından barışçıl,

uygulayan açısından maksimum gücünü, seyreden açısından, eğlendiren bireysel veya toplu boş zamana uygulayan toplumsal araçtır (Şahan,2007).

2.3.Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni

Bir eğitim sisteminin en önemli, değerli öğelerinden bir tanesi de “öğretmen”dir. Bu sistemi oluşturan tüm öğelerin, yetiştirilip geliştirilen öğrencilerin daha verimli ve yaratıcı olması için öğretmenlerin önemi yadsınamaz bir gerçektir (Ünlü ve diğerleri, 2008). Milli Eğitimin esas prensiplerine uygun bir biçimde bireylerin fiziksel , ruhsal ve fikirsel gelişimine katkıda bulunan, Beden eğitimi ve spor içeriğiyle alakalı hangi davranış, bilgi, beceri, hangi yaş seviyesindeki hangi öğrenci ekiplerine, hangi yöntem ve teknikle kazandıracağını organize eden kişi beden eğitimi ve spor öğretmenidir. Bununla beraber öğretmenler bilişsel gelişimleri kendi akranlarına göre normal olan çocukların yanında Özel Eğitim sınıflarında bulunan zihinsel engelli çocuklara da bu dersi verebilir. Aynı zamanda beden eğitimi ve spor öğretmeni, ortaokul seviyesinden lise seviyesine kadar çocuk ve gençler arasında fiziksel aktiviteyi destekleyen oyun ve spor aktiviteleri düzenler. Küçük çocuklar arasında motor beceriler ve fiziksel gelişim, daha büyük çocuklar arasında ise uygun egzersiz ve yeme (beslenme) alışkanlıkları geliştirmeyi amaçlar (Ünlü ve diğerleri, 2008).

Eğitiminin vazgeçilmez unsuru olarak tanımlanan beden eğitimi ve spor dersi, bireylerde hedef davranışlarının değişimlerini oluşturma aşamasını eğitim ve öğretimin kilit rolü oynayan alanlarında uzman beden eğitimi öğretmenleri vasıtasıyla meydana getirebilir. Dolayısıyla beden eğitimi öğretmenlerinin kendi alanlarına özgü bir takım özelliklere sahip olması gereklidir ki bunlar; beceri, bilgi, sosyal-insan bilimleri konusunda bilgi, fen sağlık - hareket bilimleri devinişsel becerileri kapsar. Bundan dolayı beden eğitimi ve spor öğretmeninın kişinin bir bütün olarak gelişimine katkı sağlar (Demırhan, 2001).

Eğitimin vazgeçilmez özelliklerinden bir tanesi de öğretmendir, sadece direkt olarak öğrenmeyi aşıl原因 ve yeteneği öğreten değil, aynı zamanda problem çözme konusunda lider, disiplin konularında tutarlı olan, gelişen global gelişmeleri takip edip kişilerle bunu aktarabilen, konu alanına hakim olan , öğretim merkezli olmayıp öğrenme merkezli olan ve bunu ön planda tutan kişi olarak tanımlanmaktadır. Beden

eğitimi ve spor retmeni de bir takım bireysel nitelikleriyle öğrencilerine rehber ve emsal olurken, bunun yanında kendisinde var olan bilgi yetenek ve beceriyi, deneyimlerini en iyi biçimde bireylerin eğitimi maksadıyla bunlara aktaran kiři olarak tanımlanabilir. Beden eğitimi ve spor üretmenleri bu özelliklere sahip olma durumunda, öğrencilerin retmene ve derse karşi tutumlarını pozitif veya negatif bir Őekilde etkileyebilecek bir yeterliliği bulunmaktadır. Derse karşi bireylerin pozitif duyguları, dűŐunceleri bireyin derse katılımını önemli derecede etkileyen bir özellik olabileceğinin yanında, eğitim-üretim aŐamasında spor retmeninin sağlayabileceği nitelikli beden eğitimi ve spor dersinin yansıması da olarak kabul edilebilir. Belirlenen bu zaman aralığında, kişilerin var olan bu yetenekleri doğrultusunda geliŐim aŐamalarını destekleyip onların toplum yararına faydalı hale gelmeleri beden eğitimi ve spor dersi oldukça önemlidir. Yaratıcı, dűŐünsel, sanatsal olarak veya liderlik gibi alanlarda performanslarının maksimum kapasitesini artırmak ya da tamamen geliŐtirmek adına okullarda ve akademik alanlarda kazanılamayan faaliyetlere, etkinliklere gereksinim duyan ve üstün yetenekli birey olarak tabir edilen bu bireylerin eğitimi için hayati derecede önemlidir (zsoy, 2014).

Bireyler kendi yaŐlarındaki bireylere kıyasla bütün öğrenme yeteneklerinde, zihinsel kapasitelerinde yetkin olabilecekleri gibi, yalnızca belli bölümde fark edilir derecede üstünlük ortaya koyabilirler. Genelde kendi akranlarına göre öğrenme hızları maksimumdur, yaŐıtlarına göre bilgi hazneleri geniŐtir ve analiz-sentez problem çözme, yorumlama vb st düzey zihinsel seviyelerde dűŐnrlr (Metin, 1999;Yılmaz ve Güven,2015).

Beden eğitimi ve spor retmenliği mesleği, farklı yaş gruplarındaki bireylerin gelişim özelliklerinde verilen hizmetleri kapsar. Buna bağlı olarak beden eğitimi ve spor üretmenleri eğitim ortamlarının yanı sıra, özel eğitim alt sınıflarında ve özel eğitim okullarında da hizmet verebilmektedir. Ülkemizdeki eğitim sistemimizde kaynaştırma uygulamaları son yıllarda giderek yaygınlaŐmaktadır. Bu durumda özel gereksinim duyan öğrenciler, ayrıŐtırılmıŐ ders ortamlarından ziyade genel eğitim ortamlarına yönlendirilip kendi akranlarıyla kaynaŐmasını sağlar (zer ve diğerleri, 2011).

2.4. Sosyalleşme

Kişilerin toplumsal ilişkiler kurarak öğrenme sürecini başlatması ve içinde olması sosyalleşme-toplumlaşma diye tabir edilebilir. Toplumsallaşma durumundan bahsedebilmek için kişilerin farklı kişilerle temas neticesinde meydana gelen düşünsel-toplumsal öğrenme de meydana gelmelidir. Kişi bu aşamada toplumsal hayata adaptasyonu aktif bir şekilde elde etmiş olur (Özdiç, 2005).

Toplum bilim bakımından sosyalleşme-toplumsallaşma, toplumun değer sistemiyle ideallerinin kişiye aktarılarak, bilhassa toplumsal yaşamda oynayacağı rollerin kendisine aktarılması sürecidir. Sosyal etkileşim yoluyla, kişinin içinde bulunduğu sosyal çevrenin kurallarını benimseyip bu kurallara uyması, dolayısıyla toplumsal çevrenin korunması sağlanmış olur. Kısacası psikoloji ve toplum açısından kişinin sosyalleşmesinde bir çeşit “öğrenme sürecidir (Dönmezer, 1994; O’Sullisan, 1997; Feldman, 1980; Memhduhoğlu, 2008).

İnsan toplum içerisinde sosyal varlık diye olarak kabul edilir. Kültürel şartlar çerçevesinde sosyal etkileşimler, kültürün, toplumun, ve bireyin yapısını etkiler. Kişilerin hayatları boyunca toplumsal çevreye adapte olma çabası içerisinde geçer. Adapte olma gayreti doğumun hemen ardından başlar ve yaşam boyu gelişim gösterir. Sosyalleşme-toplumsallaşma birçok komplikasyon faktörün etkilediği bir oluşum türüdür. Bireylerin sosyalleşmesinden, bir bakımdan içinde yer aldığı toplumu ve direkt olmadan bu kültürle alakalı farklı kültürleri öğrenmesi ve bunlardan etkilenmesi kastedilmektedir. Farklı bir bakımdan sosyalleşme, kişinin, içinde yer aldığı grup kurallarına ve değerlerine uymayı benimsemesi ve bu değerler düzenini içselleştirmedi. Bu öğrenme bireylerin doğumlarından ölümlerine kadar tüm yaşamları süresince devam eder ve bu süreç içerisinde bireylerin çevresindeki diğer insanlarla ilişkileri ve farklı ortam durumları bu bireylerin toplumsal adaptasyonunda ciddi etkisi bulunur (İlhan, 2008).

Şüphesiz ki insanlar, yaşadıkları toplumda davranışlarıyla, hal ve hareketleriyle kendini ifade ederler. Bu davranışlarından dolayı toplumdaki öbür bireylerinden ayrılırlar ve farklı birer birey olarak toplumda yer edinirler. Bütün insanlar bir grup içinde dünyaya gelir ve sosyal özelliklerini bu gruplar içerisinde elde ederler. Bir toplumun yaşama şekliyle, o toplum içerisinde yaşamak için gerekli olan bilgi ile

değerler, toplumsal oluşumlar vasıtasıyla kişiye aktarılmış olur. Değerler ile bilgilerin kişiye aktarılmasıyla, toplumsal oluşumun belli bir parçası olma özelliği kazanır. Kişilerin fiziksel faaliyet çevresine adapte olma gayretlerinin sonucunda tarihsel bir gelişme ile beraber ortaya çıkan örgütlere “toplum” adını alır. Sosyal örgütlenme, insanın varlığını sürdürebilme ve çoğalma olanağını artırdığından dolayı, zaman içerisinde geliştirdiği adaptasyon şeklidir. Toplumsal hayat vasıtasıyla, insanı öbür canlı türlerinden ayıran özelliklerini açığa çıkarmış, sosyalleşmiş, geliştirmiş ve kültürünü yaymıştır (Şahan, 2007).

2.5. Engellilik Kavramı

Çağımızda ne yazık ki engeli olan kişilere; muhtaç, sakat, anormal gibi adlandırmalar ile nitelendirilmektedirler. Bu engel grupları ve durumları özel ve özel olmayan kurumlarda, kuruluşlarda da belirginliği net değildir ve bu durumda engelli bireylere resmi bir şekilde özür-lü-kısıtlı kavramı halen kullanılmaktadır (Özsoy arkadaşları, 1998; Kabasakal, 2007,2013). “Sakat veya engelli kişi”, genel bir işi, bireysel ya da toplumsal hayatında kendi kendine yapmak zorunda olduğu işlemleri, zihinsel ya da bedensel yeteneklerinde, sonradan olan yada kalıtsal olarak herhangi bir eksiklik sonucu yapamayan kişidir” (Subaşıoğlu, 2008).

Bireylerin kalıtsal ya da sonradan herhangi bir sebeple zihinsel, fiziksel, duyuşsal, ruhsal ve toplumsal yeteneklerini farklı aşamalarda kaybetmesinden dolayı sosyal yaşama adaptasyonu sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılamada zorlukları olan ve rehabilitasyon, korunma, bakım, danışmanlık ve destek hizmetlerine gereksinimi olan kişi ve ya kişileri ifade eder (Çakmak, 2008).

Engelli kavramı genel bir ifadeyle; bireysel, toplumsal ve sosyal sonuçları olan bir kavram olarak literatüre yerleşmiştir. Son zamanlara kadar engellilik durumu bir sağlık problemi gibi görülüyordu. Bu bakış açısı ile engel problemlerinin çözümü daha çok medikal model açısından değerlendirilmiştir. Medikal model, engeli bulunan bireylerde büyük ölçüde kişilerin yetersizliği ve patolojisinden kaynaklı olarak yorumlamaktadır. Bu yaklaşıma göre engeli bulunan kişilerin farklı engelleri ve yetersizliklerinden dolayı toplumdaki ‘normal’ bireylerden farklı bir yerde tutulmaktadır. Medikal modelin engeli bulunan kişileri bu şekilde tanımlaması, bir

takım sorunlara çözüm üretirken bazı durumlarda ise damgalayıcı ve ayrımcı tutumlar içermesi nedeniyle bir çok problemi ortaya çıkarmıştır. Engelli bireylerin kendileriyle alakalı konularda kararları başka kişilerin vermesi, bu bireyleri huzursuz etmekte, özgüvenlerini, özsaygılarını sarsmakta, çeşitli ruhsal problemlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Bu yaklaşım bu bireyleri hoşnut etmezken engelli hakları hareketi neticesinde “engelliliğin sosyal modeli” olarak teorileştirilen yeni bir yaklaşım modelini ortaya çıkarmıştır. Sosyal model, engellilik durumunu ortaya çıkaran ana sebebinin toplumsal olduğu, engelli bireylerin toplumsal bariyerler neticesinde izole edildiği savını güçlü bir şekilde savunmaktadır (Erdügan, 2010; Genç ve Çat, 2013).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) veri kayıtlarında sıradan bir toplumun genel olarak nüfusunun neredeyse yüzde 10'luk kısmını engeli bulunan bireyler oluşturmaktadır. 2002 ve 2004 de Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı ile Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı işbirliği ile Ülkemizde engelli nüfus oranı Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nca ifade edilen özürlüler araştırması raporu kapsamında yüzde 12.29'lık bir dilimi olarak belirlenmiştir (Besiri, 2009).

2.6. Öğrenme Yetersizliği

Öğrenme yetersizliğinin farklı tanımları bulunmaktadır. Bu alandaki ilk tanım Kirk tarafından ortaya atılmıştır. Bu tanım öğrenmenin yetersizliği davranışsal yada serebral duyuşal aksaklıktan meydana gelen okuyabilme, yazabilme, konuşma, dil, aritmetik ve diğer okul becerilerinden bir tanesinin veya bir kaçının gelişiminde bozulmalar gecikmeler veya gerilemelerdir. Meydana gelen bu durum zeka geriliğinin, kültürel faktörlerin veya duygusal kusurun bir neticesi değildir. Bir başka tanımı ise Öğrenme güçlüğü teriminin tanımı, genelde zihinsel durum ve yetenekleri normal sınırlar içerisinde veya üzerinde olmakla beraber, öğrenme problemleri gözüken bireyler için kullanılmaktadır (Topbaş, 1997). Son zamanlarda en fazla kabul tanınan tanım, ABD ulusal Öğrenme Problemleri Birleşik Komitesinin(NJCLD) 1988 yılında yayımlamış olduğu tanımdır. Bu tanımda öğrenme eksikliği genel kavramı ifade etmektedir. Konuşma, Dinleme, okur-yazarlık, matematik ile mantık yürütme kabiliyetlerinin elde edilmesinde ve bunlardan faydalanılmasında ciddi zorluklarla kendini belli eden karışık bir bozukluk grubudur. MSS içerisindeki çalışma bozukluğu gibi içsel bir sebebi olduğu farz edilen bu bozukluk türü, doğumdan ömrün sonuna

kadar devam edebilmektedir. Öğrenme yetersizliği ile beraber kendini idame etme, sosyal etkileşim ve sosyal algılama sorunlarının da beraber görülebileceği belirtilmektedir. Öğrenme yetersizliğinin teşhisini doğru ve net koyabilmek için tanımlarda önemli noktaların ciddi bulguların dikkate alınıp irdelenmesi gerekmektedir. Çünkü, yanlış teşhisten dolayı bir çok öğrenme yetersizliği bulunan öğrenci-birey eğitim-öğretim ortamlarından , imkan ve olanaklarından yararlanamamaktadır. Öğrenme tanı ve teşhisi konulurken aşağıdaki özellikler dikkate alınmalıdır (Esen ve Çiftçi, 1998).

1. Öğrenme yetersizliğinden dolayı ileri düzeydeki problemler, işitsel, görsel, motor özürlerden, duygusal bozukluktan, zeka geriliğinden, çevresel eksiklerden görülen öğrenme problemlerini kapsamaz.
2. Öğrenme yetersizliği bulunan kişilerin hal ve tavırları, havailik,üşengeçlik gibi kurulmuş davranım değildir,bunlar böyle değerlendirilmemelidir. Bu çeşit davranımlar öğrenme yetersizliği ve eksikliğinin nedeni değil bunların bir sonucu olarak düşünülmemelidir.
3. Öğrenme yetersizliği kalıtsal etmenler kökeni olarak kabul edilir.
4. Öğrenme yetersizliği her çocukta-bireyde farklı veya faklı düzeylerde olabilmektedir. Bundan dolayı, geniş kapsamlı ve devamlı bir değerlendirme kişinin başarıyı yakalaması adına önem arz etmektedir.
5. Engelli bireylerin göze çarpan nitelikleri, performanslarıyla yetenekleri arasındaki farklılıktandır. Öğrenim yöntem ve teknikleri değişik olan bu kişilerin, genel anlamda olağan yada üstün yeteneklidirler, fakat yetenekleri doğrultusunda başarıyı elde edemeyen bireylerdir (Esen ve Çiftçi, 1998).

Öğrenme güçlüğü'nün sebepleri çoğu zaman bilinmemekle beraber çocuğun-bireyin öğrenmesine engelleyen bir takım etkenler belirlenmiştir. Bu etkenler 13-15 Mayıs 1991 tarihinde Ankara' da toplanan 1. Özürlüler Şura'sında şöyle kategorize edilmiştir:

1. Zihinsel yetersizlik-eksiklik.

2. Duyu organlarının yetersizlikleri. (görme, işitme,)
3. Dikkat eksikliği sendromundan kaynaklanan kayıplar veya eksiklikler.
4. Özel öğrenme güçlüklerinden kaynaklanan kayıplar.
5. Devam eden organik, kalıtsal ve genetik hastalıklar. (epilepsi, lösemi, kan hastalıkları vs.)
6. Ruhsal problemler. (depresyon, kaygı, okul korkusu)
7. Kültürel eksiklikler.
8. Eğitim sistemi ve eğitim-öğretim uygulamalarından kaynaklanan problemler.

Bu sayılan nedenlerden başka aşağıdaki nedenlerin de öğrenme güçlüğüne yol açtığı belirtilmektedir (Esen ve Çiftçi, 1998).

2.6.1.Beyin hasarı

Hamilelik, doğumda yada doğum sonrasında ilk bir kaç ayda bir takım risk faktörleri MSS'ni olumsuz yönde etkilediği bildirilmektedir. Bu risk etkenleri şiddetli seviyede etkili olduğu zaman fetüsün yaşamının son bulmasına sebep olabileceği gibi orta seviyede beyin hasarı Serebral Palsi, zihinsel yetersizliğe veya epilepsiye neden olabilmektedir. Hafif düzeydeki risk faktörlerinde ise ise öğrenme bozukluğuna,yetersizliğine ve gelişimsel aksamaya neden olabileceği ileri sürülmektedir (İlık, 2009).

2.6.2.Kalıtsal durumlar

Bir takım araştırmacı öğrenme zorluğu bulunan kişi-bireylerin %25'i ve 60'ı arasındaki sorunun genetik nedenlerden meydana geldiğini bildirmişlerdir. Birinci dereceden akrabalarda, kardeşlerde benzer problemlerin ortaya çıkması gibi ebeveynlerde ya da öbür akrabalarda eskiye benzer problemlerin ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Yüksek ihtimalle çocukların ekstra x kromozomla ayrıca otozomal dominant geçişin 15 no lu kromozomla da öğrenme güçlüğüne neden olduğu ileri sürülmektedir (İlık, 2009).

2.6.3. Nörolojik fonksiyonlardaki yetersizlik, eksiklik

Vücutun sinir sistemiyle alakalı rahatsızlık,eksiklik ve hastalıklarına nörolojik hastalıklar denilmektedir. Beyin, omurilik veya sinirlerin elektriksel yapı ve bölümlerinde normalin dışında birçok semptomu neden olabilmektedir. Bu semptomlara örnek verilecek olursa; inme-felç, kas ve kas gücü zayıflıkları, koordinasyon ve odaklanma problemleri, his kaybı, nöbet geçirme, sersemlik, öğrenme yetersizlikleri, acı ve şuur kayıplarıdır (<https://www.cnnturk.com/saglik/noroloji-nedir>).

Bazı araştırmalar öğrenme güçlüğünün meydana gelmesinden birden çok alandaki işlevsel bozukluğa bağlı olduğunu düşünmektedirler (İlık, 2009).

2.6.4. Biyokimyasal yetersizlik

Bir çok uzman bireylerin-çocukların biyokimyasal ya da fizyolojik bozukluklarından kaynaklı öğrenme güçlükleri çektiğini belirtmektedir. Öğrenme güçlüğüne neden olduğuna inanılan iki biyokimyasal özellik bazı boyalı yiyeceklere ve vitamin yetersizliklerine karşı oluşan alerjilerdir (İlık, 2009).

2.6.5. Çevresel faktörler

Çevresel faktörlerin özelliklede ev ortamında öğrenme zorluğuna neden olduğunu kanıtlamak oldukça zordur. Öğrenme güçlüğüne sahip bireylerden büyük bir çoğunluğu imkan ve olanaklarının yetersiz olmadığı ailelerden gelmektedir. Fakat yeteri kadar nitelikli olmayan eğitim-öğretim etkinlikleri öğrenme güçlüğünün önemli nedenleri arasında sayılmaktadır (İlık,2009).

2.7. Zihinsel Engelli öğrenciler

Zihin engeli bulunan kişiler, özel eğitim-hizmetleri almak zorunda kalan şansız bir topluluk tanımlanabilmektedir. Özel eğitim-hizmet almak zorunda kalan kişi, 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle (1997) ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği kapsamında (2006) "çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılıklar gösteren bireyler" olarak tarif edilirler (Ozturk,2014).

Özel ihtiyacı olan bireyler, toplumsal hayatın gerektirdiği çeşitli ve farklı becerilere ihtiyaç duyarlar. Kişisel nitelikleri ve eğitim seviyeleri açısından kendi akranlarından istenilen düzeyde olmayan ciddi farklılık gösteren kişiler özel eğitim gerektiren bireyler olarak tabir edilirler (Doğaroğlu ve Bapoğlu, 2015).

Öz bakım,öz denetim, alış-veriş, günlük hayat aktiviteleri, yolculuk yapma, toplumsal ve akademik beceriler içinde bulunan okur-yazar olmanın yanında bir takım temel matematik becerilerinin gündelik hayatta kullanılması gerekir. Bu becerilerin kazanılmasıysa, devam etmiş oldukları program öğelerinden, amaçlarından, içeriğin düzenlenmesinden ve içeriğe elverişli metot veya yaklaşımların sunulmasına ilgilidir (Özyurek, 1990; Gursel,1993; Karabulut ve Yıkılmış,2010).

ABD 'de yer alan Amerikan Zeka Geriliği Birliği (AAMD) tarafından son 30 yılda zekada gerilik terimi bir kaç defatarifi yapılmıştır.Tanımlamada en son 2002' de "Zeka geriliği, hem zihinsel işlevler, hem de kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde anlamlı sınırlılıklar görülen bir yetersizlik olarak tanımlanabilmektedir. Bu yetersizlik 18 yaşından önce ortaya çıkmaktadır". Yasalar çerçevesinde ülkemizdeki tanımı ise zihinsel engellilik, 573 sayılı K.H.K.'de "zihinsel gelişim yetersizliğinden dolayı, bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde, hafif-orta-ağır düzeyde etkilenmesi durumu" olarak tanımlanmıştır (Öztürk,2014).

2.7.1.Hafif düzey

Zihinsel işleyişleriyle sosyal, kavramsal ve kolay adaptasyon becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliğinden dolayı özel eğitim hizmetler ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı seviyede ihtiyacı olan kişilerdir (Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitimi Programı,2008).

Bunların IQ seviyeleri: 50 / 55 - 70 IQ olarak kabul edilmektedir (Ozturk, 2014).

2.7.2.Orta düzey

Zihinsel işleyişleriyle ile sosyal, kavramsal ve kolay adaptasyon becerilerindeki kısıtlılık sebebiyle temel akademik, gündelik hayat ve çalışma kabiliyetlerinin elde

edilmesinde özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun anlamda gereksinim hisseden bireyleri ifade eder(Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitimi Programı,2008).

Bunların IQ seviyeleri: 5/40 - 50 / 55 IQ olarak kabul edilmektedir (Ozturk, 2014).

2.7.3. Ağır düzey

Zihinsel işleyişleriyle sosyal,kavramsal ve kolay adaptasyon becerilerindeki yetersizliklerinden kaynaklı öz bakım kabiliyetlerinin öğretimi de dâhil olmak üzere yaşam hayat boyu devam eden, yaşamın her noktasında tutarlı ve ciddi, sıkı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine gereksinim hisseden kişiler olarak tanımlanmaktadır (Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitimi Programı,2008).

Bunların IQ seviyeleri: 20-25 ve Altı IQ olarak kabul edilmektedir (Ozturk,2014).

2.8. Zihinsel Engelliler Eğitimi

Ülkemizde zihinsel engeli bulunan kişilere sunulacak eğitim-öğretim hizmetleri, 26184 sayılı Resmi Gazete'de31.05.2006 yayımlanıp yürürlüğe girmiş olan "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği" ile belirlenmiştir. Yönetmelik kapsamında özel eğitime gereksinimi bulunan kişilerin, özellikle kısıtlılığı bulunmayan yaşlılarının öğrenim görmüş oldukları sınıfları olmak üzere, gündüzlü özel eğitim okulu/kurumu, özel eğitim sınıfı, yatılı özel eğitim okulu/kurumu gibi en az kısıtlandırılmış alandan en çok kısıtlandırılmış alana doğru eğitim hizmetlerinden faydalanmalarını sağlayacak türde yerleştirilmeleri temel alınmıştır. Zihin engelli kişilere uygulanacak bebeklik çağı eğitimi,(0-3 yaş)olarak belirlenmiştir. Olgunlaşma aşamasını ulaşmamış bireylerin eğitim bakımlarının planlanması ve bu planların işlenmesi ferdin ile ebeveynlerin eğitim gereksinimleri doğrultusunda ortaya çıkartılmaktadır (MEB,2006).Okul öncesi zihin engelli eğitimi (0-6 yaş) okulöncesi ve ilköğretim (1-4 sınıf) seviyesindeki özel eğitime gereksinimi bulunan kişilere eğitim-öğretim kurumlarından direkt olarak imkanlardan faydalanamayacak olanlara ise evde eğitim hizmeti verilmesi kabul edilmiştir. Ev de eğitim zamanın birey, öğretmen ve aile iş birliği kapsamında

planlanması kabul edilmiştir. Aynı zamanda, bu yönetmelik kapsamında, özel eğitime gereksinimi bulunan kişiler ilköğretimlerini ve ortaöğretimlerini, öncelikle kaynaştırma yöntemi uygulamaları aracılığıyla kendi yaşlılarıyla beraber devam ettirebilecekleri gibi özel eğitime gereksinimi bulunan bireyler için açılmış olan MEB'e bağlı ortaokullardaki özel eğitim sınıfları (5-8 sınıf), ilköğretim okullarıyla(1-8 sınıf) ile umumi ve mesleki ortaöğretim kuruluşlarında devam ettirilmektedir (MEB,2006).

2.9. Engelli Kişilerin Eğitimindeki Amaçlar

- Sosyal çevre içerisinde ki rollerini gerçekleştirebilen bireyleri yetiştirmek.
- Öz yeterliliğe sahip olabilme seviyesine ulaşma, bu bireylere hayatta kalma beceri ve yeteneklerini geliştirmek.
- Yeterlilikleri ve Yetenekleri kapsamında üst öğrenim basamaklarına, hayata, iş-meslek alanlarına hazır hale getirmek.
- Yeteri kadar sağlıklı beslenme ve düzen alışkanlıkları elde etmesine sağlamak.
- Hem zihnen hem bedenlen kendine yeten bir yurttaş haline getirmek.
- Mevcut yetenek ve becerilerini en faydalı ve verimli biçimde kullanabilmelerine olanak sağlamak.
- Bağımsızlıklarının engellenmesini, istismar edilmesini, kötüye kullanılmasını önleyici önlemler almak.
- Sosyal çevre içerisinde bulunmaktan hoşlanma ,sosyal olaylara ilgi gösterme, başkalarıyla beraber derste, oyunda ve tüm ilişkilerinde birlikteliğini sağlanması,
- Kendi seviyesi doğrultusunda sürekli zihne işleme yetkinlik elde etmek ve elde ettirmek
- Oldukça rahat, güzel ve tertipli yaşamın yol ve yöntemlerini öğretmek.

- Bedenen aklen ve ruhen sağlık bireylerin özgür ve güven içerisinde yaşayabilecek bir aşamaya getirmek.
- Türkçeyi iyi ve etkili kullanan bireyler haline getirmek.
- Anayasaya göre bireylerin hakları çerçevesinde zorunlu ilköğretim hizmetlerini kendi güç ve imkanları oranında gelişimlerini sağlama ve topluma yararlı birer vatandaş olmalarını sağlamak.
- Mesleki öğrenim yapabilme ve çıraklık yapabilecek olan kişilere bu alanda yetişme ve ilerleme imkanlarını sağlamaktır (T.C Milli Eğitim Bakanlığı, 2001; Bilir, 1999; Özdoğan, 2000;Ulutaşdemir, 2007).

2.10. Özel Eğitim Öğretmeni

Özel Eğitim Öğretmenleri bir takım zeka, öğrenme, duygusal veya bedensel kısıtlılıkları bulunan bireylere almış oldukları akademik eğitimi uygulayan eğitimli kişilerdir. Var olan eğitim tekniklerinin ötesinde özel ilgi ve eğitim yöntem-tekniklerini kullanarak bu bireylerin öz kapasitelerini en iyi biçimde yakalamasını veya bu potansiyeli daha yukarı çekmesini sağlayan kişilerdir. Özel Eğitim Öğretmenlerinde sabır ve aynı zamanda özel öğrencilerle çalışma isteğinin yüksek olması gereklidir. Bu alanın tüm güçlükleri ve imkansızlıklarına karşın Özel Eğitim Öğretmenliği bu alanda çalışan kişileri azami şekilde zorlayan bir meslek dalıdır. Bu meslek mensubu olmak isteyen bireyler; zihin engelliler, işitme engelliler, Üstün Zekalılar,Özel Eğitim ve Görme Engelliler vb yüksek öğretimdeki ana dallardan birini okumalıdır. Özel eğitim öğretmenleri bir takım özelliklere sahiptirler (Özel Eğitim Hizmetleri yönetmeliği, 2012).

Bunlar;

- Öğretebilme becerileri yüksektir.
- Öğretim yöntemleri-teknikleri konusunda bilgi sahibidirler.
- İhtiyaçların ve problemlerin farkına varabilirler.
- Dikkatlidirler, anlayışlı ve sağduyuludurlar.

- İletişim becerileri gelişmiştir.
- Sınıf yönetim becerileri ve Davranış yönetim becerileri kuvvetlidir.
- Acil durum ve güvenlik yöntemleriyle ilgili bilgisi olan
- Araştırma becerileri yüksektir.
- Güvenilir, destekleyici, ve sabırlıdırlar
- Gözlemleme yetenekleri kuvvetlidir.
- Duygudaşlık becerileri yüksektir.
- Sorunları çözme konusunda yetenekleri gelişmiştir.
- İlk Yardım konusunda bilgilidirler.
- Pozitif düşünürler ve samimidirler.
- Baskı ve stresten çabuk kurtulurlar.
- Açık fikirli, yardımsever ve esnektirler.
- Güvenilirdirler.
- Ekip çalışmalarına önem verirler(Özel Eğitim Hizmetleri yönetmeliği,2012).

2.11.Özel Eğitim Öğretmenlerinin görevleri

- a)** Bireyselleştirilmiş Eğitim Programında (BEP) bölümüyle alakalı ölçme ve değerlendirme ile gelişim ölçekleri gereçlerinin hazırlanması ve kullanılmasında Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı geliştirme birimiyle birlikte çalışmak.
- b)** Bireyselleştirilmiş Eğitim programında alanıyla alakalı uygulama ve değerlendirme yapmak.
- c)**Engeli bulunan bireylerin eğitim performans düzeylerini ve bu bireylerin eksiklik türlerini önemsenererek eğitimleri esnasında kullanılmak üzere alanıyla ilgili gerekli araç-gereçleri hazırlamak.
- ç)** Kurum içi aile eğitimi ve danışmanlık ve rehberlik çalışmaları içerisinde bulunmak, sınıfındaki engelli kişilerin ebeveynlerine yönelik hazırlanması planlanan aile eğitim çalışmalarını psikolojik danışmanlar ile beraber planlamak ve bunları yürütmek.
- d)**Engelli bireyler için hazırlanan destek eğitim hizmetlerini sağlamak ve eğitim performansları kapsamında engelli kişilerinin uygun okul veya rehabilitasyon

merkezlerine yönlendirilmesinde Bireyselleştirilmiş Eğitim programı geliştirme birimiyle iş birliği halinde olmak.

e) Okula devam etmekte olan engeli kişileri farklı kurum-kuruluşlarda hizmet sunan öğretmen ve uzmanlarla işbirliği içinde çalışmak.

f) Engeli bulunan kişinin yetersizlik alanlarından dolayı kullandığı kişisel alet ve cihazların kontrol ve bakımına ilişkin önlemler almak.

g) Engeli bulunan kişilerin eğitim durumları ve gereksinimleri kapsamında eğitim yapmak.

ğ) Görev tanımında yer alan benzer diğer görevleri yapmak(Özel Eğitim Hizmetleri yönetmeliği,2012).

2.12.Zihin Engelli Çocukların Aileleri

Yaşamın doğal evrelerinde, hayat kurup ve çocuk sahibi olmak insanları mutlu eden önemli sosyal olaylar arasında bulunmaktadır. Her ebeveyn beklentisi hem beden hem de zihin sağlığı yerinde olan bir çocuğa sahip olmaktır. Aile yaşam içerisinde yeni çocukların dünyaya gelişi, olumlu olayların olmasıyla beraber karmaşık durumları da ortaya çıkarır (Özsoy ve ark., 2006).

Çocuk denildiğinde akla; canlılık neşe, ve tükenmek bilmeyen enerji gelir. Çevresindeki uyarıcıları hissetme, algıladığı uyarıcıları değerlendirme, bunları kavramlaştırma, öğrenme düşünme, öğrendiği durumlarla deneyimler arasında bağlantı kurabilme doğal yatkınlıklarını kullanamayan kendi dünyalarının güçlüklerini yaşayan kişilere “zihinsel engelli” birey denir. Anneler bilhassa gebelik sürecinde zihinlerinde dünyaya getirecekleri bebeklerinin bir şekil ve biçimlerini oluşturur. Şüphesiz ki bu şekil ve biçim ebeveynlerin ve ya akrabalarının ümitlerinden meydana gelmektedir. Bunun yanında bu beklentiler toplumun oluşturduğu ‘ideal çocuk’ düşüncelerinden de etkilenmiş olur. Fakat normal şartlarda bir çok aile bebeklerinin zihin engeli bulunan kişilere veya bedensel engelli olarak dünyaya gelebileceğini tahmin bile etmezler (Özsoy ve ark., 2006).

Ailenin temel işlevlerinden biri çocukların bakımını sağlamak ve toplumsal çevreye ilk hazırlığının sağlanması için yapılan çalışmaları oluşturmasıdır. Zihinsel engeli bulunan birey veya bedensel engeli bulunan bir birey sahip olmak aile yaşantısını ciddi derecede etkileyen bir olaydır. Bu olay aileye hem maddi hem de manevi yük getirmektedir. Aile yükünü etkileyen bir çok durum vardır. Bu durumlar arasında çocukların doğrudan bakım zorlukları, ev düzenlerinin ve rollerinin bozulması, tıbbi giderler, maddi sıkıntılar duygusal stres önemli yer tutmaktadır. Zihinsel engelli çocuğu olan ebeveynler olumsuz durumların üstesinden gelebilmede yalnız kaldıklarını ifade ettiklerinden dolayı bu çocuklar ve bu çocukların aileleri toplum içerisinde önemli bir risk grubunu meydana getirmektedirler (Özsoy ve ark.,2006).

2.13 Zihinsel Engelli Çocuklar İçin Oyun ve Sporun Önemi

Fiziksel aktiviteler bir takım engeli bulunan kişilerin hem kısıtlılıkları, psikolojik durumları hem de çevrenin bu bireylere olan hal ve hareketlerinden meydana gelen sinir ve saldırganlık, çekememezlik-haset gibi bir takım duyguları denetim altında tutmalarına katkıda bulunur. Beden eğitimi ve fiziksel etkinlikler, bireylerin etkin toplumsal alanlara iştirak etmesine sebep olan bir toplumsal faaliyettir ki, oyun olması niteliğinden kaynaklanan, bireylerin toplumsallaşmasında ciddi bir etkisi bulunmaktadır (İlhan, 2008).

Çağdaş topluluklarda beden eğitimi ve oyunun çoğu zaman bağlayıcı bir faaliyet olduğu kabul edildiğinde fiziksel etkinlikler vasıtasıyla, beden eğitimiyle amatör yada profesyonel olarak uğraşan kişiler farklı insan topluluklarıyla toplumsal ilişkilere girmektedirler. Spor bireyi kendi dar düşünce yapısından kurtararak diğer kişilerden, inançlardan, düşüncelerden farklı ortamlarda ki toplumlara, insanlarla iletişim içinde olmasına, onlardan etkilenmesini ve onları etkilemesine olanak tanımaktadır. Beden eğitimi ve spor şu özelliğiyle, yeni arkadaşlıklar oluşturulmasına, bu arkadaşlıkların sağlamlaştırılmasına ve toplumsal alanda birleşmeye faydası olur. Dolayısıyla engelli bireylerin topluma kazandırılmasında ve bu bireylerin toplum içerisinde kendilerini ifade etmesinde önemli rol üstlendiği söylenebilir (İlhan, 2008).

Fiziksel aktiviteler-etkinlikler hem zihinsel hem bedensel olarak sağlıklı olan kişiler için önemli olduğu kadar zihinsel engeli bulunan bireyler için de oldukça

önemlidir. Zihinsel, bedensel ve toplumsal olarak sağlıklı hayat devam ettirilebilmesi için zihinsel engeli bulunan bireylerin fiziksel uygunluk seviyelerinin belli bir ölçüde tutulması ve bunların geliştirilmesi önemi üzerinde durulmuştur. Benlik kaygısı ve özgüven, başarı ve toplumsallaşma duygusunun yaşanmasında ve hissedilmesinde genelde sportif etkinliklerin ve aktivitelerin farklı alanlara kıyasla daha faydalı olduğu, hele hareketsiz yaşantıdan dolayı akciğer ve kardiyovasküler problemleriyle karşılaşmaları nedeniyle bu insanlara hem zihinsel hem bedensel hem de toplumsal olarak daha iyi ilişkiler kurabilmeleri için bedensel aktiviteler tavsiye edilmiştir (Savucu ve Biçer, 2008).

Zihin engellilik ve yetersizlik, genellikle gecikme, gerilik, bozukluk gibi zekâ fonksiyonlarındaki yetersizlikleri ifade eden farklı tanımlarla kullanılmıştır. Bunun sebebi birçok bilim dalıyla ilgili yakından ilişkili olmasıdır. Yapılmış bir tanıma göre; bu bireylerin standardize edilmiş zekâ testlerinde (IQ) seviyeleri 70-75 aşağısında skorlar olduğu vurgulanmışken; Diğer bir tanımda ise gelişim aşamasında ortaya çıkan, çevreye uyum davranışlarında ve kendini gösterebilmedeki yetersizlikle zihnin genel fonksiyonlarında önemli seviyede ortalamanın altında olma olarak ifade edilmiştir. Amerikan Zihinsel Yetersizlik Birliği, kişilerin zihinsel sınıflandırmasını oluştururken 4 seviyesini belirlemiştir. Seviyeler; 50-55 ile 70 arasında olan bireyleri hafif düzeyde, 35-40 ile 50-55 seviyeleri arasında olanları orta seviyede, 20-25 ile 35-40 arasında olan bireyleri yüksek düzeyde, 20-25 ile altında IQ derecesine sahip olan bireyleri ise çok yüksek seviyede olarak belirlemiştir. Engellilik seviyesinin belirlenmesi ya da sınıflandırılması çift etiketlidir. Mesela, 60 zekâ derecesinde bulunan birey eğitilebilir zihinsel engelli veya hafif seviyede zihinsel engelli olarak kabul edilmiştir. Zihinsel engeli bulunan kişilerin öğrenme süreçleri oldukça zordur ve bu öğrenme öğretme işlemi zaman alır. Bu zihinsel seviyede bulunan bireylere bir konuyu ve ya tanımı sözel olarak anlatmak yerine, yaparak uygulatarak kazandırmaya çalışmak çok önemlidir (Savucu ve Biçer, 2008).

Bundan dolayı normal akranlarının seviyesinde veya düzeyde öğrenebilmek için özel eğitim desteğine ihtiyaç hissederler. Özellikle odaklanırken seçmek ve dikkatle alakalı problemleri, dikkatleriyle odaklanmaları gereken bölgeye değil, bireyin davranışlarına hal ve hareketlerine odaklanmaları ile kendini gösterir. Zihinsel engelli

bireylerde hem fiziksel hem de zihinsel büyüme gelişme, genelde metabolik ve hormonal bozukluklara ya da kalıtsal bozulmalara bağlı olarak, normal yaşlılarının zihinsel ve beden seviyelerinin gerisinde kalmaktadırlar. Bu durumda, büyük ve küçük kas grupları ile sinir-kas koordinasyonu olumsuz yönde etkilenmiş olur(Savucu ve Biçer, 2008).

Zihinsel engele sahip kişiler sahip oldukları küçük kaslarda ve durağan olmayan eklemlerde, hayatlarının başından başlayarak motor gelişime ait kısımlara ulaşmalarında aksaklıklara sebep olmaktadır. Zihinsel engelli bireyler, kişinin sosyal yaşama adaptasyonunda önemli derece rol oynayan uyumsal davranış şekillerine sahip olma bakımından da yeterli seviye değildirler. Bireylerin bu eksikleri, topluma sosyal uyumlarını zorlaştırmakta da, ihtiyaç duyulan eğitimsel ve psikolojik tedbirler alınmadığı takdirde toplumsal anlamda uyumlarını zora sokmaktadır. Zihinsel engelli bulunan kişiler fiziksel uygunluk seviyelerinin yeteri kadar olmaması ve tepkime sürecinin (uyarıcı ve uyarana verilen tepki) uzun olması gündelik hayatta aktiviteleri sırasında bu bireylerin bağımsız olmalarını engelleyen önemli problemler arasında olduğu kabul edilmektedir (Savucu ve Biçer, 2008).

Zihinsel engelli bulunan bireylerde fiziksel etkinliklere katılımın faydaları felsefi bakımdan yorumlayan yazarlar daha çok psiko-motor ve duyuşsal gelişime katkılarına değinerek sporun hem zihinsel ve bedensel açıdan sağlıklı bireyler için hem de özürlü bulunan kişilerde ciddi anlamda değerli olduğunu fakat, engelli bulunan kişilerin beden eğitimi ve bedensel aktivitelere daha fazla gereksinim duyduğunu, sporun, engelli bireylerin bedensel aktivitelere keyif alma, başarıma ve eğlenme gereksinimlerinin karşılanmasında önemli bir olgu olduğunu ifade etmektedirler (Çevik ve Kabasakal,2013).

Yazarlara göre, beden eğitimi ve spor bireylere engel durumunu hafifletmesini veya bununla başa çıkmasını öğretmekte, bireye haz verme, yaşam motivasyonunu arttırma, iletişim kurma ve birbiriyle paylaşım sağlama, dürüst olma, işbirliği içinde olma, müsamaha gösterme, gibi pozitif kişilik niteliklerinin elde edilmesini sağlamaktadır (Çevik ve Kabasakal 2013).

2.14. Engelli Bireyler İçin Geliştirilmiş Özel Beden Eğitimi Modelleri

2.14.1. Etkin program

Bu programda öğrenme zorluğu, his kısıtlılıkları ve ortopedik özürlere, herhangi bir özürlü olan bireyler için hazırlanan uygun fiziksel aktiviteleri içerir (Koparan , 2003).

Bu programda sistemli eğitim süreçleriyle birlikte bedensel motor kabiliyetleri kontrol amacıyla sporda yetenek seçim testleri, norm dayanıklılık testleri, faaliyet teklifleri meydana getirilmesine olanak veren bilgileri içerir (Koparan , 2003).

2.14.2. Başarı esaslı Program

Tutum sorunları bulunan bireylerde, zihinsel engelli kişilerde öğrenme güçlüğu bulunan bireylerde, nitelikli bedensel aktivite ve spor hizmeti sağlamak amacıyla meydana getirilmiştir. Bu Program bir kaç farklı aşamadan meydana gelmektedir. Planlama, düzenleme, öğretim, seviye belirleme, ile değerlendirme aşamalarıdır (Koparan , 2003).

Program neticesinde toplumsal, psiko-motor ile duygusal yeteneklerin gelişim-ilerleme arasında bir istikrar elde edilmekte, her kişinin kabiliyet seviyesine, motivasyon, alakalı olduğu ve anlama düzeyine uygun bir stilde kişiye özel eğitim meydana getirilecektir (Koparan , 2003).

2.14.3. Oyun Programı

Oyuna ve büyük kas gruplarının gelişime önem verdiğinden zihin engeli bulunan bireylerin kullanımına elverişli bir sistem olarak faydalanılmaktadır. Program eğitimsel ve sistematik örnektir (Koparan , 2003).

2.14.4. Beden Eğitiminde Fırsat Programı

Özel eğitim gereksinimi içinde bulunan bireylerin bedensel etkinlikler ve spor ihtiyaçlarını gidermek maksadıyla meydana getirilmiş oluşumdur. Birimler esas performansların gayelerini kapsar (Koparan , 2003).

2.14.5. Özel Olimpiyatlar Spor Beceri Rehberi

Milletlerarası olimpiyat oyunları sayesinde bir takım spor faaliyetlerinin öğretimi, bu faaliyetlerin belirlenmesini ve tanıtılmasından meydana gelmektedir. Bütün bu bedensel etkinliklerin tam anlamıyla yerine getirilmesi için uygun standartlara sahip kuruluşların-tesislerin olması gerekmektedir. Böylece bireylerin fizik aktivitelerini uygulama imkanlarından faydalanmasının önünde herhangi bir engelin olmayacağı ortam meydana getirilmiş olacaktır. Bedensel etkinliklerin uygulanacağı alanların engelli bireylerinde faydalanabilmesi için muhtemel olabilir. Etkinlik alanlarının uygun kısımlarına erişim, çıkışa uygun yüksek yerler (platform) yapılabilir, soyunma odalarının koridorların banyo ve lavaboların kolay kullanılmasını olanak verecek seviyede ve ekipmanlarla donatılması bunun yanında ihtiyaç olunan acil uyarı-güvenlik önlemlerinin var olması kullanıma rahatlıkla sunulabilir .Engel durumları olan kişilerin bulunduğu yerlerdeki bu tesislerde yapılacak düzenlemeler ile kişinin hayata iştirak etmesiyle topluma adaptasyon faaliyetini bitirmiş olacaktır. Dolayısıyla müsaitliği oluşturulmuş bedensel etkinlik alanları kişilere eşit miktarda faydalanma olanağı sağlayacaktır (Koparan, 2003).

Bedensel etkinlikler ve spor faaliyetleri zihin engeli bulunan fertlerin motorik kabiliyetlerini faal hale getirmede ciddi çalışma ortamı sunar. Kişisel yada takımla beraber uygulanan spor,oyun, dans etkinlikleri özürlü kişilerin kemik ve kas hacminin artmasına olanak sağlayacaktır, solunum sistemi özelliklerini güçlendirmek,ciddi biçimde dayanıklılık, sürat elastik olma ve koordineyi elde etmek esas gayeleri arasındadır.İşlevleri geliştirilen kişi okul ve işte sıradan gereksinimlerini karşılayacak faaliyetleri yerine getirmede öz yeterliliği kazanabilecek seviyeye ulaşacaktır. Optimal düzeyde ve sık aralıklarla bedensel faaliyetler içerisinde bulunmayan engelli kişi, olağan gelişme ve büyüme için lüzumlu olan etkinlik ve beceri özelliklerinde ciddi

anlamda eksiklikler meydana gelecektir. Sonunda zihin engeli bulunan bireylerde durgun bir yaşamdan dolayı seyreden zamanlarda kardiyovasküler hastalıklar, şişmanlık, dikkat eksikliği reflekslerde azalma, sinir-kas koordinasyonunda azalma, kuvvet eksikliği gibi bir takım fonksiyonel aksaklıklar meydana gelecektir (Öztürk, 2014).

3. BÖLÜM

GEREÇ VEYÖNTEM

3.1.Evren

Araştırmanın çalışma evreni Van ilinde bulunan 16 ortaokulda öğrenim gören 41 zihinsel engelli öğrenci oluşturmaktadır..

3.2.Örnekleme

Bu çalışmanın örnekleme Van ilinde MEB'e bağlı 7 ortaokulda özel eğitim alt sınıflarında öğrenim görmekte olan 25 zihinsel engelli 5 sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

3.3. Araştırma Yöntemi

Verilerin toplanmasında kullanılan teknikler sosyal bilimlerde veri toplama yöntemlerinden olan ve DEMİRDAG (2010) tarafından geliştirilen anket tarafımızca Öğretmen gözlem formuna dönüştürülmüştür, 31 sorudan oluşan öğretmen gözlem formu metodu olup, gözlem formu envanteri katılımcıların öğretmenleri birebir olarak uygulanmıştır. Öğretmenlerin verdiği bilgiler araştırma gözlem formuna araştırmacı tarafından girilmiş, gözlem formunun doldurulmasını müteakip, form öncüllerine verilen yanıtlar tekrar kontrol edilmiştir. Öğretmen gözlem formlarından elde edilen veriler, Paired sample "t" testi, SPSS 17 paket programında istatistik işlemlerine tabi tutulmak üzere bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Veri formunun oluşturulmasında “Az” öncülü için 1; “Orta” öncülü için 2; “İyi” öncülü için 3; “çok iyi” öncülü için 4 sayısal ifadesi kullanılmıştır. Anket formu Öğretmenlerin hazır olduğunu belirtmesi ile birlikte yüz yüze uygulanmıştır.

4.BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 1. *Katılımcıların Okul Değişkenine Göre dağılımları.*

OKUL	KİŞİ	%	ORTALAMA	SS	MİN.	MAX.
Eczacılar Birliği Ortaokulu	4	16,0	16,0	2,19848	1,00	8,00
Ahmet Yesevi Ortaokulu	2	8,0	8,0			
Atatürk Ortaokulu	2	8,0	8,0			
Ferit Melen Ortaokulu	4	16,0	16,0			
Koç Ortaokulu	5	20,0	20,0			
Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği Ortaokulu	2	8,0	8,0			
Rekabet Kurumu Ortaokulu	5	20,0	20,0			
Şehit İbrahim Karaoğlanoğlu Ortaokulu	1	4,0	4,0			
Toplam	25	100,0	100,0			

Tablo 1'de katılımcıların okul değişkenliğine göre dağılımları incelendiğinde araştırmaya katılan okullarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin % 16,0 (n=4) Eczacılar Birliği ortaokulunda, 8,0(n=2) Ahmet Yesevi Ortaokulunda,8,0 (n=2) Atatürk Ortaokulunda,16,0 (n=4) Ferit Melen Ortaokulunda,20,0 (n=5) Koç Ortaokulunda,8,0 (n=2) TOBB Ortaokulunda,20,0 (n=5) Rekabet Kurumu Ortaokulunda,4,0(n=1) Şehit İbrahim Karaoğlanoğlu Ortaokulunda bulunmaktadır.Toplam 25 öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 2. *Katılımcıların Yaş Değişkenlerine Göre İnceleme Tablosu*

YAŞ	KİŞİ	%	ORTALAMA	SS	MİN.	MAX.
10 yaş	2	8,0	8,0	8,0	10,00	13,00
11,00	21	84,0	84,0	92,0		
12,00	1	4,0	4,0	96,0		
13,00	1	4,0	4,0	100,0		
Toplam	25	100,0	100,0	100,0		

Tablo 2'de katılımcıların yaş değişkenlerine göre dağılımları incelendiğinde araştırmaya katılan okullarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin; 8,0(n=2) 10 yaş,84,0(n=21) 11 yaş, 4,0(n=1) 1 kişi, 4,0(n=1) yaş aralığı olarak oluşmaktadır.

Tablo 4. *Katılımcıların Cinsiyet Değişkenlerine Göre İnceleme Tablosu*

CİNSİYET	KİŞİ	%	ORTALAMA	SS	MİN.	MAX.
Kız	5	20,0	20,0	0,40825	1,00	2,00
Erkek	20	80,0	80,0			
Toplam	25	100,0	100,0			

Tablo 3'de katılımcıların cinsiyet değişkenlerine göre dağılımları incelendiğinde araştırmaya katılan okullarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin; 20,0 (n=5) bayan, 80,0 (n=20) Erkek cinsiyet olarak görülmektedir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Ön Test-Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılma tablosu.

SOSYALLEŞMEYE ETKİSİ	TESTLER	N	ORTALAMA	S.S.	t	P
SOSYALLEŞMEYE YÖNELİK	ÖN TEST	25	15,2800	2,77669	-10,177	0,000**
	SON TEST	25	22,5600	2,84429		
ÖĞRETMENLERİN SPOR HAKKINDAKİ GENEL DÜŞÜNCELERİ	ÖN TEST	25	14,0000	4,35890	-2,653	0,014*
	SON TEST	25	17,2800	3,10269		
SPORUN OLUMLU ETKİLERİ HAKKINDAKİ ÖĞRETMEN DÜŞÜNCELERİ	ÖN TEST	25	10,9600	3,19479	-3,495	0,002**
	SON TEST	25	13,9600	2,45764		
SPORUN OLUMLU ETKİLERİNİN ÖLÇÜLMESİ	ÖN TEST	25	19,8400	5,68390	-3,725	0,001**
	SON TEST	25	24,4800	3,09731		

*($p < 0,05$), **($p < 0,01$)

Tablo 4'te araştırmaya katılan öğrencilerin sosyalleşmesine yönelik ön test değeri $15,2800 \pm 2,77669$ son test değeri $22,5600 \pm 2,84429$ olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin öğretmenlerin spor hakkındaki genel düşünceleri ön test değeri $14,0000 \pm 4,35890$ son test değeri $17,2800 \pm 3,10269$ olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin Sporun Olumlu Etkileri Hakkındaki öğretmen Düşünceleri ön test değeri $10,9600 \pm 3,19479$ son test değeri $13,9600 \pm 2,45764$ olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin Sporun Olumlu Etkilerinin Ölçülmesi ön test değeri $19,8400 \pm 5,68390$ son test değeri $24,4800 \pm 3,09731$ olduğu tespit edilmiştir.

4.BÖLÜM

TARTIŞMA

Beden eğitimi ve sporun MEB'e bağlı ortaokullarda öğrenim gören zihin engelli çocukların sosyalleşmesine etkisinin incelendiği çalışmamızın sonuçlarına bakıldığında araştırmaya katılan katılımcıların okul değişkenliğine göre dağılımları, araştırmaya katılan okullarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin tablo 1'de % 16,0 (n=4) Eczacılar Birliği Ortaokulunda, %8,0 (n=2) Ahmet Yesevi Ortaokulunda, %8,0 (n=2) Atatürk Ortaokulunda, %16,0 (n=4) Ferit Melen Ortaokulunda, %20,0 (n=5) Koç Ortaokulunda, %8,0 (n=2) Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Ortaokulunda, %20,0 (n=5) Rekabet Kurumu Ortaokulunda, %4,0 (n=1) Şehit İbrahim Karaoğlanoğlu Ortaokulunda bulunmaktadır.

Araştırmamızda (tablo 2)' de katılımcıların yaş değişkenlerine göre dağılımları incelendiğinde araştırmaya katılan okullarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin; %8,0 (n=2) %10 yaş, %84,0 (n=21) 11 yaş, %4,0 (n=1) 1 kişi, %4,0 (n=1) yaş aralığı olarak oluşmaktadır.

Yapılan benzer çalışmalarda İlhan (2008),bir rehabilitasyon merkezinde özel eğitim dersi alan 8-11 yaşları arasında 16 katılımcı üzerinde çalışma yapmıştır. Bu çalışma da kendi çalışmamızda öğrenci sayılarının ve yaş aralıklarının benzer olduğunu göstermiştir.Başka bir çalışmada Özdiç (2005)'e göre; çalışmaya katılan birey sayısını 21 kişi olarak belirlemiştir. Bu durum çalışmamızla benzerlik gösterirken, çalışmamıza katılan öğrenci yaş aralığı 10-13 arası iken Özdiç (2005) çalışmasındaki birey yaş aralığı 18-33 yaş aralığında tutulmuştur. Bu durum çalışmamızla paralellik göstermemektedir.

Çevik ve Kabasakal (2013) yapmış oldukları bir çalışmada, 09-12 yaş grubunda 4 kız, 10 erkek toplam 14 öğrenci bulunurken yapılan araştırmalarda bu öğrencilerin 1 tanesi (kız) çoklu engele sahip olmasından dolayı çalışma 13 birey üzerinden devam etmiştir.Yaş aralığı kendi çalışmamıza göre paralellik göstermiştir. Fakat öğrenci sayısı bakımından benzerlik göstermemiştir.

Çalışmamızda (tablo 3)'de katılımcıların cinsiyet değişkenlerine göre dağılımları incelendiğinde araştırmaya katılan okullarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin; % 20,0 (n=5) bayan, % 80,0 (n=20) Erkek cinsiyet olarak görülmektedir.

Demirbağ (2010)yapmış olduğu çalışmada katılımcıların % 62,5'i (20 kişi) erkek, % 37,5'i (12 kişi) bayan katılımcı olarak oluşmaktadır. Bu durum çalışmamızdaki bireylerin cinsiyet değişkenliğine göre benzerlik göstermektedir.

Çalışmamızda (tablo 4'te)Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyalleşmesine yönelik ön test değeri $15,2800 \pm 2,77669$ son test değeri $22,5600 \pm 2,84429$ olduğu tespit edilmiş olup istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

Benzer çalışmada Demirbağ (2010),katılımcılardan kontrol grubu velileri çocuklarının sosyal etkinliklere katılma isteğinin olup olmadığı sorusuna % 5,9'u (1 kişi) “Kesinlikle Katılıyorum”; % 5,9'u (1 kişi) “Fikrim Yok”; % 23,5'i (4 kişi) “Katılıyorum” ve % 64,7'si (11 kişi) “Kesinlikle Katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Denek grubunda ise veliler çocuklarının sosyal etkinliklere katılma isteğinin olup olmadığı sorusuna % 7,1'i (1 kişi) “Katılıyorum”; % 78,6'sı (11 kişi) “Katılmıyorum” ve % 14,3'ü (2 kişi) “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Kontrol grubu ile denek grubu arasında çocuğun sosyal etkinliklere katılma isteği konusunda aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($p > 0.05$).Çalışmamızda ise; istatistiksel olarak anlamlı sonuç tespit edilmiştir ve bu çalışma yapmış olduğumuz çalışmayla zıtlık göstermektedir.($p < 0,05$).Literatürde çalışmamıza benzer bir çalışmada Yetim (2010), Sporun sosyal boyut alanı içerisinde toplumla iç içe olduğunu, bize sporun toplum sistemi olduğunu, sosyal hayatla tüm yönleriyle bütünleşmiş bir sosyal bir ağ olduğunu göstermektedir. Bu çalışma çalışmamız ile paralellik göstermektedir.

Toptaş ve arkadaşları (2014)' e göre; Beden eğitimi ve spor programındaki ders içi kazanımlarının engelli bireylerin topluma uyumunu kolaylaştırmadığını bildirmişlerdir. Benzer bir çalışmada Özdiç (2005), bir çalışmada, Çukurova Üniversitesi öğrencileri arasında , bayan ve erkeklerin beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılım amaçlarının farklı olduğunu tespit etmiştir. Çalışmada erkekler beden eğitimi spor sayesinde sosyal çevre edindikleri, bayanların ise daha çok bunu sağlıklı yaşam ve formda kalmak için yaptıkları tespit edilmiştir. Yapmış olduğumuz

çalışma Toptaş ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmayla zıtlık gösterirken Özdiç'in çalışmasıyla kısmi olarak benzerlik göstermektedir. Çünkü çalışmamızda beden eğitimi ve sporun hem kız hem de erkek katılımcıların sosyalleşmelerinde anlamlı bir fark olduğu anlaşılmıştır.

Çalışmamızda(tablo 4'te)araştırmaya katılan öğretmenlerin spor hakkındaki genel düşünceleri ön test sonuçları $14,0000 \pm 4,35890$ son test sonuçları $17,2800 \pm 3,10269$ olduğu tespit edilmiş olup istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

Öğretmenlerin bireyleri çeşitli spor dallarına yönlendirmesi onları bu sporlara teşvik etmesi , son zamanlarda spor bilimindeki ilerleme, maddi bir kazanç kapısı olarak görülmesi, bunların yanında sporun zihinsel, bedensel ve toplumsal gelişime olumlu faydaları öğretmenlerin spora bakış açısını ve çocuklarının spora katılması konusunda fikirlerini olumlu yönde etkilemiştir. Literatürde bu çalışmayla ilgili fazla çalışma bulunmamaktadır. Bulgu (2013)' e göre; Spora öğretmenin teşvikiyle ilkokulda başlanmasının, spora katılımda fırsat eşitliği yarattığını ve bu durumun bireyler üzerinde olumlu etkisi olduğunu vurgulamıştır.Spor ruhsal, fiziksel ve toplumsal olarak sağlıklı bireylerin yetiştirilmesinde ve geliştirilmesinde önemli bir eğitim şeklidir ve bundan faydalanmak gerekmektedir. Sporun bu faydaları olduğu unutulmamalı hatta öğretmenlerin önemli görevleri arasında öğrencileri arasında cinsiyet ayrımı yapmadan yetenekleri doğrultusunda spora yönlendirmelidirler. Şayet spor, Bireye sağlığını korumayı, cesaretini artırmayı, özgüvenini, bireyin başarısını, yenmek ve yenilme sırasında duygularını kontrol etmesini, paylaşma vs öğretir. Erken karar verme, refleks ve koordinasyonu geliştirdiği bulunmuştur. Benzer bir çalışmada,Şirin (2008), Birçok spor dalında spora katılımı ve devamını cesaretlendirmek için öğretmenlerin ve antrenörlerin; motivasyonun sporcular üzerindeki etkilerinin olduğu savunmuştur.

Literatürde çalışmamıza yakın olarak yapılan çalışmada,Arabacı ve ark. (2008), Öğretmenlerin spor hakkındaki genel düşünceleri olumlu yönde olduğu belirtmiştir. Yapılan bu çalışmalar çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

Çalışmada (tablo 4'te)Araştırmaya katılan öğrencilerin sporun olumlu etkileri hakkındaki öğretmen düşünceleri ön test değeri $10,9600 \pm 3,19479$ son test değeri

13,9600±2,45764 olduğu tespit edilmiş olup istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmada Alemdağ ve ark. (2014), sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum ve öz yeterlikleri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu göstermekle birlikte beden eğitimi dersine yönelik tutumların, beden eğitimi dersi öz-yeterlik algısının anlamlı bir yordayıcısı olduğunu göstermektedir. Yapılan bu çalışma çalışmamız ile benzerlik göstermektedir.

Demirci ve ark.(2014)' e göre; sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu engellilerde beden eğitimi ve spor ders programındaki gelişmeleri izlediği öğrencilerle güven verici ilişkiler kurdukları, ilgili uzmanlarla işbirliği yaptıkları öğrencileri geliştirdikleri, engelliler ile ilgili planlama yaptıkları sonucuna varmıştır.

Benzer şekilde. Dağdelen ve Kösterilioğlu (2015)'a göre; Beden eğitimi ve spor dersinin öğretmen görüşlerine göre incelendiği bu araştırmada öğretmenlerin derslerine uygun planlamanın yapılması sonucunda öğretmenlerin sporun olumlu etkileri hakkındaki öğretmen düşüncelerinin pozitif yönde olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin sporun faydasına inandığı ve spor yapmaya vakit ayırdığı, spor yaparak sağlıklı olabileceğini düşündüğünü söyleyebiliriz. Bu çalışmalar göstermektedir ki yapmış olduğumuz çalışmalar birbirine benzerlik göstermektedir.

Çalışmamızda (tablo 4)araştırmaya katılan öğrencilerin Sporun Olumlu Etkilerinin Ölçülmesi ön test değeri 19,8400 ±5,68390 son test değeri 24,4800±3,09731 olduğu tespit edilmiş olup istatistiksel olarak anlamlı sonuç tespit edilmiştir ($p<0,05$). Çalışmamızda test sonuçları ortaya çıkarmıştır ki ; Beden eğitimi ve spor dersi ortaokullarda öğrenim görmekte olan zihinsel engelli 5.sınıf toplumsal yönden gelişimlerine olumlu yönde etki etmiştir. Sporun olumlu yönlerine yönelik literatürde çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların birinde Sonuç (2012), zihinsel engelli bireylerde sporun öfke düzeyine etkisi adlı yüksek lisans tez çalışmasında elde edilen bulgular neticesinde , uygulanmış olan egzersiz programı zihinsel engelli bireylerin öfke kontrollerine olumlu yönde etki ettiğini belirlemiştir. Benzer bir çalışmada Tunç (2013)'e göre; Golf branşıyla ilgilenen kişilerin dikkat seviyelerinin

incelenmesi adlı yüksek lisans tez çalışmasında, kontrol ve deney son test değerlerine ilişkin bir karşılaştırma gerçekleştirmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit etmiştir. Yapılan bu araştırmalar çalışmamız ile benzerlik göstermektedir.

Sporun olumlu etkileri adı altında yapılan bir çalışmada Tiryaki ve Moralı (1992), Sporcular spor yapma yıllarına göre ayrılmıştır ve spor yapan bireylerin spor yapmayan bireylere göre spor yapmanın benlik saygıları üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamıştır ($p>0.05$). Canan ve Ataoğlu (2010)'a göre; kaygı bozukluğu, depresyon, sorun çözme becerisi algısı üzerine düzenli spor yapmanın etkisi adlı çalışmaya göre 34 bireysel sporcu, 35 takım sporcusu ve 27 kişilik kontrol grubu alındı. Sosyo-demografik veriler açısından karşılaştırıldığında gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Yapılan bu iki çalışmada sporun olumlu etkisi bulunmamıştır ve çalışmamızla zıtlık göstermektedir. Ancak yapmış olduğumuz çalışmada sporun zihinsel, bedensel ve toplumsal gelişime faydası anlamlı olarak tespit edilmiştir.

5.BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Yapmış olduğumuz bu çalışmada Beden Eğitimi ve Sporun, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda öğrenim gören 5. sınıf zihinsel engelli öğrencilerin sosyalleşmelerine etkisi araştırılmıştır. Bu öğrenciler ilkokul eğitimleri boyunca Beden eğitimi ve Spor dersini özel eğitim Sınıf öğretmenlerinden almışlardır. Bu öğrenciler ilk okuldan ortaokula geçtikten sonra bu dersi kendi alanları olan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinden almaya başlamışlardır. Zihinsel engelli öğrenciler 5. sınıfın ilk dönem başlangıcında bu öğrencilerin sınıf öğretmenlerine anket çalışması uygulanmış öğretmenlerin Beden Eğitimi ve Spor dersi öncesi fikirleri ve 4 aylık Beden Eğitimi ve Spor dersi sonrası gözlemleri kıyaslanmıştır.

Sonuç olarak araştırma sonuçları ortaya koymuştur ki zihinsel engeli bulunan bireylerin sosyalleşmelerinde sporun etkisi ve katkısı büyüktür. Her şeyden önemlisi insan sosyal bir varlıktır ve toplum bütünlüğünü oluşturur. Beden Eğitimi ve Sporun bedensel, ruhsal sağlık üzerindeki getirilerini dikkate almasak dahi, zihinsel engelli çocukların akranları ve kendileri ile aynı durumu paylaşan insanlarla bir araya gelmelerinin dahi katkısı görmezden gelinemez. Dolayısıyla anketin uygulandığı öğretmenlerin de durumun bu yönde olduğunu anket sonuçlarına baktığımızda anlayacağımız bir şekilde ifade etmişlerdir.

5.2. Öneriler

Yapılan bu çalışmada , araştırmanın genel kapsam ve sınırlılığı çerçevesinde genel olarak şu önerilere yer verilebilir; Çalışmada kapsamın genişletilmesi ve daha fazla öğrenciye ulaşılabilir imkanın olması gelecekteki çalışmalar için iyi kaynak oluşturabilir. Bu çalışmada elde edilen veriler özel eğitim alt sınıflarına uygulama araştırma bulgularının hayata geçirilmesinde katkı sağlayabilir. Okullarda beden Eğitimi ve Spor alanında görev alacak olan meslektaşlarımıza sporun bu yöndeki etkilerini araştırma

yolunda teşvikler verilebilir. Beden eğitimi ve Spor bir bilimdir ve insanları sosyalleştirmede önemli bir etkiye sahiptir.

Araştırmanın sonuçlarına göre şu önerilere yer verilebilir;

- Kişilerin toplumsallaşma seviyelerini ifade eden özellikler çoğaltılarak alanda kapsamlı çalışmalara olanak verilebilir.
- Beden Eğitimi ve spor dersi alanında uzman olan öğretmenler tarafından kritik dönem açısından daha erken yaşlarda ve İlköğretim 1. kademedede ders olarak verilebilir.
- Verilen bu ders alanında uzman beden eğitimi ve spor öğretmeni tarafından verilmesi faydalı olabilir.
- Ders ortamı için spor alanı yeteri kadar spor materyalleri vb sağlanabilir.
- Okullarda beden Eğitimi ve Spor dersi haftalık olarak toplamda 4 saattir. Ancak bu bireylerin akranlarına oranla zihinsel olarak farklı olmalarından dolayı daha fazla oyun oynamaya , stres atmaya ve daha rahat davranmaya zamansal olarak ihtiyaçları vardır. Dolayısıyla Zihinsel engelli öğrencilerin Beden Eğitimi ve Spor ders saatleri artırılabilir.
- Velilerin sporun etkileri hakkında bilinçlenmelerinin sağlanabilir.
- Zihinsel engelli bireylerin rehabilitasyonu amacıyla spor etkinliklerinin kapsamı genişletilebilir.

KAYNAKÇA

- Alemdağ, S., Öncü, E., Sakallıoğlu, F. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının beden eğitimi dersine yönelik tutum ve öz-yeterlikleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14(2), 45-60.
- Arabacı R., Koparan F., Akın Ö.(2008) Olimpiyatlar için sporda yetenek seçimi ve spora yönlendirme projesi 11. aşama sonuçlarının incelenmesi. ISSN:1306-3111 *e-Journal of New World Sciences Academy*. Volume: 3, Number: 2 Article Number: B0019.
- Aracı, H. (2001).*Okullarda beden eğitimi*. Ankara:Bağırhan Yayınevi. s.33-34.
- Aydoğan, Y., Özyürek, A., Akduman, G. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının spora ilişkin görüşlerinin incelenmesi.*Uluslararası Bilim Kültür ve Spor Dergisi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.s;597.
- Balcı, V.(2003).*Örgütsel sosyalleşme kuram strateji ve taktikler*.Ankara:Pegem Yayıncılık.
- Balyan, M., Yerlikaya Balyan, K., Kiremitçi, O.(2012). Farklı sportif etkinliklerin ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum, sosyal beceri ve öz yeterlilik düzeylerine etkileri. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri dergisi*. s;14(2).
- Besiri, A.(2009).Yoksulluk ekseninde engellilerin eğitimi.*TBB Dergisi*, Sayı 83 s;14.
- Bulgu N.(2013). Spora katılımı toplumsal fayda.*Kazakistan Ahmet Yesevi Üniversitesi öğrencileri örneği, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*.25-45 s;43.
- Canan, F., Ataoğlu, A.(2010). Anksiyete, depresyon ve problem çözme becerisi algısı üzerine düzenli sporun etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*.2010; 11:38 43.
- Çakmak, M. (2008).Amerika Birleşik Devletlerindeki engelli tanımı hakkında bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. s;57.
- Dağdelen O.,Kösterilioğlu İ.(2014) İlkokullardaki oyun ve fiziki etkinlikler dersinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi *.Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.ISSN: 1308–9196 Yıl : 8 Sayı.

- Demirbağ, M.(2010) *Sporun öğretilebilir zihinsel engelli çocukların sosyalleşmeleri üzerine etkisinin araştırılması*.Yüksek Lisans Tezi: Dumlupınar Üniversitesi,Kütahya.
- Demirci P., Çınar İ., Demirci N. (2014) Sınıf öğretmenlerinin özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerde beden eğitimi ders programından ve kaynaştırma eğitiminden kaynaklanan sorunlarının incelenmesi .*Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*.Yıl:2, Sayı:2.
- Doğaroğlu, T.,Bapoğlu, S.(2015) Sınıflarında kaynaştırma eğitimi öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ve erken müdahale hakkındaki görüşlerinin incelenmesi.*Uluslararası Katımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi "Erken Müdahale"*.Sözel Bildiriler XIII,.18.15 SS044 460.s;461.
- Elçi, G., Ballı Ö.(2014).Ebeveynlerin çocuklarının serbest zaman aktiviteleri ve spora katılımlarıyla ilgili görüş ve beklentileri. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*.s;44.
- Ergun, N.(2003).Bedensel engelli çocuk ve spor. *Çoluk Çocuk Dergisi*.5: 26: 50.
- Esen, A., Çiftçi, İ. (1998).Sınıf öğretmenlerinin öğrenme yetersizliği ile ilgili bilgilerinin belirlenmesi.*Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. s;17.
- Genç, Y., Çat, G. (2013).Engellilerin istihdamı ve sosyal içerme ilişkisi. *Akademik İncelemeler Dergisi (JournalOf Academic Inquiries)*. Cilt/Volume: 8, Sayı:1, Yıl: 2 013 363.365,366.
- Güneş, A.(2003).Okullarda beden eğitimi ve oyun öğretimi.*Pagem yayıncılık 4.baskı* ISBN 975-6802-44- 8 s;7.
- Hergüner, G., Arslan, S., DüNDAR, H. (2002).Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin okul deneyimi dersini algılama düzeyleri.*Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı:11 44 s;42.
- Işıkgöz, E. (2015) Ortaokul beden eğitimi ve spor dersi öğretim programının temel ilkelere ilişkin beden Eğitimi öğretmenlerinin görüşleri.*Eğitim Dergisi*. (Sakarya İli Örneği). s29.

- İlhan, L. (2008). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi. Mart 2008 Cilt:16 No:1 *Kastamonu Eğitim Dergisi*.315-324 Ahi Evran Üniversitesi . Kırşehir.
- İlik, Ş.Ş.(2009).*Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel eğitim Anabilim dalı hafif düzeyde öğrenme güçlüğüne sahip öğrencilerde doğrudan öğretim yönteminin fen ve teknoloji dersine ilişkin kavramların öğretiminde etkililiğinin değerlendirilmesi*.Yüksek lisans tezi:Selçuk Üniversitesi.
- Kabasakal, K. (2013).Spor etkinliklerinin, engelli bireylerin toplumsal uyumuna ve sporla sosyalleşmelerine etkisinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi* . 3 (2): 74-83, 2013.
- Kaplan, Y., Çetinkaya, G.(2014). Spor yoluyla toplumsallaşma-yeniden toplumsallaşma süreci.*Kültür, Blim, ve Spor dergisi*. Akdeniz Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu.S;123.
- Karabulut, A., Yıkılmış, A.(2010).Zihin engelli bireylere saat söyleme becerisinin öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi Cilt:10 Sayı:2 Yıl:10 Aralık-2010*. s;166.
- Koparan, Ş.(2003). Özel ihtiyaçları olan çocuklarda spor. *Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 17, Sayı:1,s.60.
- Kuter, F.,Kuter, M.(2012).Beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi.*Uludağ Üniversitesi Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*. Cilt(Vol): 3 Sayı (No): 6 Güz (Fall)75-94.
- Küçük, V., Koç, H.(2004).Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.s;2.
- MEB,(2006).Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.Ankara.
- Memduhoğlu, H. (2008). Örgütsel sosyalleşme ve Türk eğitim sisteminde örgütsel sosyalleşme süreci. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. Aralık 2008. Cilt:V, Sayı:II, 137-153.

Milli Eğitim Temel kanunu.(1).Kanun numarası: 1739 Kabul Tarihi : 14/6/1973
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 24/6/1973 Sayı : 14574 Yayımlandığı Düstur :
Tertip : 5 Cilt : 12 Sayfa : 2342.

Öztürk, H.(2014). *Sporun öğretilbilir zihinsel engelli bireylerin sosyalleşmesine etkisi*. Yüksek lisans bitirme tezi.Yakın Doğu Üniversitesi, Kıbrıs

Öztürk,M.(2011). Türkiye'de engelli gerçeği.*MÜSİAD Cep kitapları: 30* ISBN 978-605-4383-07-8 S;57.

Özdiñç, Ö.(2005). Çukurova Üniversitesi öğrencilerinin sporun ve spora katılımın sosyalleşmeyle ilişkisi üzerine görüşler. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*.s;77.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.(2006).İkinci Bölüm.Özel eğitimin amaçları ve temel ilkeleri.

Özer, D., Süngü B., Şılak, B. (2011).Engelliler için beden eğitimi ve spor.*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, III. Beden eğitimi ve spor öğretiminde yeni ve yaratıcı yaklaşımlar sempozyumu*.Çanakkale.s;36.

Özel Eğitim Hizmetleri yönetmeliği (2012). s;43.

Özsoy, S., Özkahraman, Ş., Çallı, F. (2006).Zihinsel engelli çocuk sahibi ailelerin yaşadıkları Güçlüklerin incelenmesi. *Aile ve Toplum dergisi*Yıl: 8 Cilt: 3 Sayı: 9 .

Ramazanoğlu, F.,Karahüseyinoğlu, M.F., Demirel, E., Ramazanoğlu, M. Altungül, O. (2005).Sporun toplumsal boyutlarının değerlendirilmesi.*Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmalar*. s; 156.

Sonuç, A.(2012).*Zihinsel engellilerde sporun öfke düzeyine etkisi*.Yüksek Lisans tezi: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi,Karaman.

Savucu, Y., Biçer Y. (2008).Zihinsel engellilerde fiziksel aktivitelerin önemi.*Türkiye Klinikleri Spor Dergisi*. 1(2):117-22 Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği AD, Elazığ s;118 .

Subaşıoğlu, F.(2008).Üniversite bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin engellilik farkındalığı üzerine bir araştırma.*Bilgi Dünyası*. 9(2):399-430.s;402.

- Şahan, H. (2007).*Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü*. Doktora Tezi:Selçuk Üniversitesi,Konya.
- Şirin E.(2008)) 1-7 Futbolcu kızların (12-15 yaş) spora katılım motivasyonlarının belirlenmesi.*Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. VI (1) 1-7.
- Taşmektepligil, Y., Yılmaz Ç., İmamoğlu O., Kılıcıgil E.(2006). İlköğretim okullarında beden eğitimi ders hedeflerinin gerçekleştirme düzeyi. *Spormetre beden eğitimi ve spor dergisi* IV (4) 139-147.
- Ulutaşdemir, N. (2007).Engelli çocukların eğitimi. *120 Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, Cilt:2, Sayı:5 s:2.
- Ünlü, H.,Sünbül A.M., Aydos L.(2008) Beden eğitimi öğretmenleri yeterlilik ölçeği geçerlilik ve güvenirlik çalışması.*Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* .(KEFAD) Cilt 9, Sayı 2, (2008), (23-33).
- Yalçın, U., Balcı, V.(2013). 7-14 Yaş arası çocuklarda spora katılımdan okul başarılarında, fiziksel ve sosyal davranışlarında oluşan değişimlerin incelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2013, XI (1) 27-33.
- Yetim, A.(2000).Sporun sosyal görünümü.*Gazibeden eğitimi ve spor bilimleri dergisi*. (Gazi BESBD), 1 :63 - 72.S:63.
- Yılmaz, A., Güven, Ö. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin beden eğitimi dersi ve beden eğitimi öğretmeni kavramlarına yönelik algılarının çizme yazma tekniği ile incelenmesi.*Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*.s:55.
- Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitimi Programı (2008).*Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı*. (2008). s:4.
- Topbaş, S.(1997).Öğrenme Güçlüğü Gözlenenler. *Özel eğitim*.5. Ünite. s:55.
- Toptaş, P., Çınar, İ., Demirci, N. (2014).Sınıf öğretmenlerinin özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerde beden eğitimi ders programından ve kaynaştırma eğitiminden kaynaklanan sorunlarının incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*.sayı:2, s;174.

Tiryaki, M., Moralı, S.(1992). Sportif katılımın liseli sporcuların benlik saygısı üzerine etkisi. *Spor bilimleri dergisi*. SBD,(3)1,1992 1-9.

Tunç, A.(2013).*T.C. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü golf sporu yapan çocukların dikkat düzeylerinin incelenmesi*.Yüksek Lisans Tezi:Selçuk Üniversitesi, Konya.

<https://www.sporbilimlerihaber.com/spor-nedir/>. Erişim tarihi:21 Ocak 2019.

<https://www.cnnturk.com/saglik/noroloji-nedir/>. Erişim tarih,:14 nisan 2019.

EKLER

EK 1. Öğretmen Gözlem Formu

Değerli Öğretmenim, Bu Öğretmen Gözlem Formu çalışması, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü için yürütülmekte olan “Beden Eğitimi ve Sporun ortaokullarda bulunan zihinsel engelli öğrencilerin sosyalleşmelerine etkisi” isimli tez çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Sorulara, size en yakın olan cevabı verebilirsiniz. Araştırmada elde edilen bilgiler tamamen araştırma amaçlı kullanılacaktır. Öğrencileriniz için daha iyi bir gelecek sağlamayı ve gelecek araştırmalara örnek teşkil etmeyi amaçlayan bu çalışmaya yapmış olduğunuz değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

M. Ömer ERTUTAR

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni.

1	Öğrencinin yaşı.....
2	Öğrencinin cinsiyeti kız..... erkek.....
3	Öğrencim başkalarıyla selamlaşma ve başkalarına kendisini tanıtmaya becerisine sahiptir. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
4	Öğrencim toplum içerisinde (sosyal ortamlarda) insanlarla iletişim kurmakta zorluk çeker. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
5	Öğrencim sosyal etkinliklere katıldığında mutlu olur. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
6	Öğrencim yeri geldiğinde özür dileme ve teşekkür etme yeterliliğine sahiptir. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
7	Öğrencim toplum içerisinde, kendini; jest, mimik, veya sözcüklerle ifade edebilir. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
8	Öğrencim arkadaşları ile yapmış olduğu aktivitelerde, liderlik özelliği gösterir. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
9	Öğrencim akran veya arkadaşları ile sosyal ortamlarda yardımlaşır (yardım eder-yardım ister). Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
10	Öğrencim kalabalık ortamlarda çekinir, uzak durur. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
11	Öğrencim yaşadığı olayların etkisinde kalarak, duyguları (mutlu, kızgın, üzgün) rahatça ifade edebilir. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
12	Beden Eğitimi ve Spor dersi öğrencimin dil gelişimini, ifade ve anlatım yeteneğini artırıyor. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
13	Beden eğitimi ve Spor dersi sayesinde öğrencimin arkadaşları ve yakın çevresi ile iletişimi artar. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
14	Beden eğitimi ve Spor dersi sayesinde toplumda öğrencilerimin başarısının önemi artar. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
15	Beden eğitimi ve Spor dersi öğrencilerimin kaynaşması için gerekli ortamı sağlar. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....

16	Beden eğitimi ve Spor dersi öğrencilerimin hoş zaman geçirmeleri için gerekli bir aktivitedir Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
17	Beden eğitimi ve Spor dersi sayesinde öğrencimin gündelik aktiviteleri arttı. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
18	Beden eğitimi ve Spor dersi yaptıktan sonra öğrencim kendini daha mutlu hissediyor. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
19	Beden eğitimi ve Spor dersi yaparak öğrencimin kendine güven duygusu arttı. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
20	Beden eğitimi ve Spor dersi etkinlikleri sayesinde öğrencimin kurallı yaşam becerileri gelişti. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
21	Beden eğitimi ve Spor dersi ile birlikte öğrencimin akran veya grupları arttı. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
22	Beden eğitimi ve Spor dersi etkinliklerinden sonra öğrencim sosyal yönden kendini daha aktif olarak ifade edecek, etmeye başladı. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
23	Beden eğitimi ve Spor dersi sayesinde, öğrencimin günlük yaşamı olumlu yönde değişecek,değişti. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
24	Beden eğitimi ve Spor dersi etkinlikleri sonrasında, öğrencimin daha az hastalık belirtileri gösterecektir,gösterdi Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
25	Beden eğitimi ve Spor dersi etkinlikleri sonrasında, öğrencimi kendisinin bir gruba ait olduğunu hissediyor. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
26	Beden eğitimi ve Spor dersi etkinlikleri sonrasında öğrencimin ilgi alanı artacak,arttı. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
27	Beden eğitimi ve Spor dersi etkinlikleri öğrencimin , üzerinde olumsuz etki bıraktı. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
28	Beden eğitimi ve Spor dersi etkinlikleri sonrasında öğrencimin kalabalık gruplara girme korkusu azaldı. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
29	Beden eğitimi ve Spor dersi etkinlikleri öğrencimin , çevresindeki spor içerikli görsel yayınlara ilgisi arttı. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
30	Beden eğitimi ve Spor dersi etkinlikleri sonrasında, öğrencimin etrafındaki olaylara karşı tepkiselliği arttı. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....
31	Beden eğitimi ve Spor dersi etkinlikleri sonrasında öğrencimin yaşam sevinci arttı. Az.... Orta.... İyi.... Çok iyi....

Gözlem formunda 1 ile 10'a kadar olan sorular çocuğun sosyalleşme düzeyini ölçmeye yönelik; 11 ile 16'ya kadar olan sorular sınıf öğretmenin spor hakkındaki genel düşüncelerini; 17 ile 22'ye kadar olan sorular sporun olumlu etkilerini ölçmeye ve gözlem formu öncülünün geri kalan sorular beden eğitimi ve sporun çocuğun sosyalleşmesi üzerindeki etkilerini tespit etmek için hazırlanmıştır.

Ön test ve son test olarak iki aşamalı bir şekilde uygulanmış olup, iki değişken içeren sorulara spor etkinlikleri öncesi ve sonrasında verilecek olan cevapların mukayese edilmesi hipotezlerin desteklenmesi açısından önem arz etmektedir.

EK 2. Okul İzin Belgesi

Sayın M. Ömer ERTUTAR,

Engelli çocuklarla ilgili olarak öğretmen gözlem formu uygulamasında ve bu form bilgilerinin bilimsel bir tezde kullanılmasında bir sakınca yoktur.

17.09.2018

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

.../.../201...

Tez Başlığı / Konusu

BEDEN EĞİTİMİ VE SPORUN ORTAOKULLARDA BULUNAN ZİHİNSEL ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN SOSYALLEŞMELERİNE ETKİSİ

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 50 sayfalık kısmına ilişkin, 19.06.2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından turnuntin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9 (dokuz) dır.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

19.06.2019
Muhammed Ömer ERTUTAR
Adı, Soyadı, İmza

Adı Soyadı : Muhammed Ömer ERTUTAR
Öğrenci No : 1149403004
Anabilim Dalı : BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI
Program : BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİM DALI
Statüsü : Y. Lisans Doktora

DANIŞMAN
Prof. Dr. Abuzer TAŞ

01.07.2019
A. Taş

ENSTİTÜ ONAYI

UYGUNDUR

.../.../201...

Servet CAN
Enstitü Sekreteri